

Q. MƏŞƏDİYEV, N. SEYİDƏLİYEV

**İZAHLI
ONOMASTİK TERMİNLƏR
LÜĞƏTİ**

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASI
NƏSİMİ adına DİLÇİLİK İNSTİTUTU

İZAHLI ONOMASTİK TERMINLƏR LÜĞƏTİ

Bakı – “Nurlan” – 2005

Lüğət AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun Elmi Şurasının və Terminologiya Komissiyasının qərarları ilə nəşr olunur.

Redaktoru:

A.AXUNDOV

AMEA-nın müxbir üzvü, professor

Rəyçilər:

İ.MƏMMƏDOV

filologiya elmləri doktoru

S.SADIQOVA

filologiya elmləri doktoru

**Məşədiyev Qara İbrahim oğlu,
Seyidəliyev Nəriman Fərman oğlu,
İzahlı onomastik terminlər lüğəti.
Bakı, “Nurlan”, 2005, – 120 səh.**

İlk dəfə nəşr olunan bu lüğətdə 700-dən artıq onomastik termin verilmişdir.

Lüğət dilçilər, ədəbiyyatçılar, coğrafiyaçılar, tarixçilər, etnoqraflar və onomastika ilə maraqlanan hər bir oxucu üçün dəyərli bir vəsaitdir, hər kəs bundan bəhrələnmə bilər.

4702000000

N – 098 – 2005

“Nurlan”, 2005

ÖN SÖZ

Onomastika qədim yunan sözü olub dildəki xüsusi adlardan bəhs edir. Bir sözlə, onomastika xüsusi adların məcmusudur, o, dar və geniş mənada işlənir.

Onomastik vahidlərə aşağıdakı qruplar daxildir: antroponimlər, etnonimlər, toponimlər, hidronimlər, zoonimlər, kosmonimlər, ktematonimlər.

Bütün bunlar ayrı-ayrılıqda tədqiq olunmuşdur. Lakin digərlərindən fərqli olaraq antroponimlər və toponimlərə daha geniş yer verilmişdir.

Qeyd edək ki, onomastika problemi ümumi dilçilikdə alimlərin diqqətini çoxdan cəlb etsə də, Azərbaycan dilçiliyində bu məsələ keçən əsrin 50-ci illərindən öyrənilməyə başlanmışdır. Və nəhayət, professor A.Qurbanovun rəhbərliyi ilə 1986-cı ildə API-nin Azərbaycan dilçiliyi kafedrası nəzdində onomastik mərkəz yaradılmış və həmin ildə də onomastika problemlərinə həsr olunmuş ilk elmi konfrans keçirilmişdir. Həmin konfransda onomastikanın müxtəlif məsələlərinə həsr olunmuş 150 məruzə dinlənilmişdir. Azərbaycan onomastikası problemlərinə həsr olunmuş ikinci konfrans isə 1988-ci ildə olmuşdur.

Bu konfransda xaricdən, ələlxüsus da türkdilli xalqlardan bir çox onomoloqlar da iştirak edərək məruzələr söyləmişlər.

Ümumiyyətlə, istər xarici dilçilikdə, istərsə də Azərbaycan dilçiliyində onomastika problemlərinə aid xeyli tədqiqat işləri aparılmış, doktorluq və namizədlik dissertasiyaları yazılmışdır. Bu sahədə artıq müəyyən problemlər öz həllinin tapmışdır.

Onomastikaya dair ilk çap olunan terminlər lüğəti T.Vitkoskinin adı ilə bağlıdır. Lüğət alman dilində (“Grundbegriffe der Namenkunde” “Şəxs adlarının anlayışı”) 1964-cü ildə nəşr edilmişdir. 1966-cı ildə V.V.Nimçuk “Українська ономастична термінологія” (“Ukrayna onomastika terminologiyası”) adlı lüğətini tərtib edib layihə halında çap etdirmişdir.

60-70-ci illərdə onomastik terminlər daha geniş şəkildə öyrənilməyə başlandı və bu sahəyə aid Londonda (1967), Helsinkidə (1974) lüğətlər nəşr olundu.

Bundan sonra 70-80-cı illərdə isə keçmiş İttifaq respublikalarında da bu sahə ciddi öyrənilməyə başlandı. Nəticədə Rusiyada N.V.Podolskayanın «Словарь

русской ономастической терминологии» (Москва «»Наука, 1978), Qırğızıstanda Ç.Jumaqulov və A.B.İsabekovanın «Русско-киргизской словарь ономастических терминов» (Frunze, 1985) lüğətləri işıq üzü gördü.

Qeyd edək ki, N.V.Podolskaya həmin lüğəti yenidən işləmiş və təkmilləşdirərək 1988-ci ildə ikinci dəfə nəşr etdirmişdir.

Azərbaycanda isə ilk olaraq belə sözlük qısa da olsa A.Qurbanovun “Azərbaycan onomalogiyası məsələləri” (Bakı, 1986) və “Azərbaycan dilinin onomalogiyası” (Bakı, 1988), T.Əhmədovun isə “Azərbaycan toponimiyasının əsasları” (Bakı, 1991) adlı kitablarında verilmişdir. A.Qurbanovun kitabında 272, T.Əhmədovun kitabında isə 170 terminoloji vahid öz əksini tapmışdır.

Prof. A.Qurbanov çox doğru olaraq qeyd edir ki, hazırda onomastik anlayışları ifadə etmək üçün termin çatışmazlığı olmadığına görə heç bir problem yaranmır. Çünki elmin indiki inkişaf dövründə onomalogiya ilə bağlı lazımı dərəcədə onomastik termin meydana gəlmişdir. Lakin bununla bağlı deməliyik ki, onomastik tədqiqatlar sahəsində elmin inkişafına, az da olsa, maneçilik törədən terminoloji problemlər yox deyildir. Mövcud terminlər sistemindəki ikimənalı, sinonimxarakterli, çoxkomponentli ünsürlərin müasir elmin prinsip və tələblərinə uyğun düzəldilməsi, dəqiqləşdirilməsi vacib məsələlər kimi, nəzərləri cəlb etməkdədir. (A.Qurbanov. Azərbaycan onomalogiyasının əsasları, I cild, Bakı, 2004, səh. 166). Bizim tərtib etdiyimiz izahlı onomastik terminlər lüğəti də elmimizin inkişafı üçün, az da olsa, xeyir verə bilər.

İlk dəfə Azərbaycan dilində izahlı şəkildə tərtib etdiyimiz hazırkı lüğət sırf terminoloji lüğət xarakteri daşıyır və burada 700-dən bir qədər çox onomastik termin və onların izahı verilmişdir.

Əlbəttə, lüğət ilk təcrübə olduğu üçün nöqsansız da deyildir. Oxuculardan xahiş olunur ki, bu haqda öz fikir, rəy və təkliflərini bizə göndərsinlər. Növbəti nəşrlərdə bunlar hamısı nəzərə alınacaqdır.

LÜĞƏTİN QURULUŞU

1. Lüğət Azərbaycan dilində latın qrafikalı əlifba sırasına uyğun verilmişdir.
2. Hər bir termin böyük hərflərlə verilmiş və qarşısında hansı dilə məxsus olduğu ixtisarla göstərilmişdir.

ABBREVIATUR *it. lat.*

ABONİM *yun.*

3. Hər bir terminin ayrı-ayrılıqda izahı verilmişdir.
4. Terminlərin əksəriyyətində izahından sonra nümunələr göstərilmişdir.
5. Sinonim terminlər əsas sözə “bax” sözü ilə istiqamətləndirilmişdir.
6. Sözlükdən sonra istifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı verilmişdir.
7. Sonda terminlərin ümumi siyahısı və hər terminin hansı səhifədə əksini tapması göstərilmişdir.

ŞƏRTİ İXTİSARLAR

alm. – almanca

ing. – ingiliscə

it. – italyanca

lat. – latınca

məs. – məsələn

yun. – yunanca

ƏLİFBA

*Aa, Bb, Cc, Çç, Dd, Ee, Əə, Ff, Gg, Ğğ, Hh, Xx, Iı, İi, Jj, Kk,
Qq, Ll, Mm, Nn, Oo, Öö, Pp, Rr, Ss, Şş, Tt, Uu, Üü, Vv, Yy, Zz*

A

ABBREVIASIYA bax abbreviatur

ABBREVIATUR *it. lat.* (mürəkkəb sözlərin ixtisarı)

1. Sözlərin baş hərfləri ilə müxtəsər yazılışı. Məs.: BDU – Bakı Dövlət Universiteti. ADR – Azərbaycan Demokratik Respublikası;

2. İki və daha çox sözdən ixtisarlarla düzəldilən onomastik vahid. Məs.: Qaçqınkom – Qaçqınlar Komitəsi, Azneftmaş – Azərbaycan neft-maşın.

ABBREVIATUR AD – ixtisar edilmiş ad. Məs.: MM – Milli Məclis, GUAM – Gürcüstan, Ukrayna, Azərbaycan, Moldova, S.V. – Səməd Vurğun.

ABBREVIATUR FAMILIYA bax abbreviatur soyad.

ABBREVIATUR SOYAD (FAMILIYA) – ixtisar edilmiş soyad. Məs.: C.M. – Cəlil Məmmədquluzadə. M.R. – Məmməd Rahim.

ABBREVIATUR TƏXƏLLÜS – müəllifin əsil adının, ata adı, soyad, hətta ləqəb və təxəllüsünün müxtəlif şəkildə qısaldılması və ixtisar olunması. Məs.: Ə. – Əziz Qərif, Q. – Əliheydər Qarayev.

ABİONİM yun. – təbii və ya insan tərəfindən yaradılan cansız obyekt. Abionimə daxildir: toponimlər, stratonimlər, kosmonimlər, astronimlər, astrotoponimlər.

ABORİGEN AD – əzəldən bir yerə, bir əraziyə mənsub olan hər hansı ad, yerli ad, onim. Məs.: Azərbaycanda azərbaycanlılar, Türkiyədə türklər və s.

AD – onomaloji kateqoriyanın xüsusi adlar növü. Şəxs adları, yer adları, heyvan adları, səma cisimlərinin adı və s.

AD FONDU – verilmiş vaxt ərzində-dövründə insanın xüsusi ad biliyi, ehtiyatı.

ADAPTASIYA OLUNMUŞ AD – öz “dilinə” uzunmüddətli istifadə zamanı qədim adlarla yanaşı uyğunlaşdırılmış başqa dillərə məxsus, xüsusi ad. Məs.: türkcə Konqurat > Konqrət > rusca Konqrad, azərbaycanca Dunay, almanca Donau, macarca Duna və s.

ADAŞ – qohumluqdan asılı olmadan, təsadüfən kimləsə adı, soyadı (familiyası) və atasının adı eyni olan adam.

ADDƏYİŞMƏ – bir adın başqa adla əvəzlənməsi.

ADIN ƏDƏBİ VƏ DİALEKT VARIANTI – bir adın ədəbi dildə və dialektlərdə işlədilən müxtəlif formaları. Məs.: Firudin – Fürudun, Rəhman – İrəhman, Hacılı kəndi – Hajılı kəndi, Moskva şəhəri – Maskoy və s.

ADIN FONETİK VARIANTI – adın bir-birindən fərqlənən səs tərkibinə malik variantı. Məs.: Kamal – Kəmal, Səftər – Səfdər və s.

ADIN PARADİQMASI – adın hal kateqoriyasına görə dəyişmə forması. Məs.:

Tək.	Cəm.
A. Arif	Ariflər
Y Arifin	Ariflərin
Yn. Arifə	Ariflərə
T. Arifi	Arifləri
Y. Arifdə	Ariflərdə
Ç. Arifdən	Ariflərdən

ADIN RƏSMİ VƏ MƏİŞƏT VARIANTLARI – bir adın rəsmi sənədlərdə və məişətdə işlədilən müxtəlif formaları. Məs.: İbrahim (rəsmi) – İbiş (məişət), Elmira (rəsmi) – Emiş (məişət) və s.

ADIN SAY – KƏMİYYƏT KOMPONENTİ – hər hansı xüsusi adın tərkibinə daxil olan, yaxud xüsusi ad olan say və ya onun əsası. Məs.: Üçtəpə yaylağı. Beşbarmaq dağı.

ADIN SEMANTİKASI – onomastik adın mənası. Məs.: Rövşən – nur, aydınlıq, işıqlıq, Rəhman – rəhmli və s.

ADIN TƏRCÜMƏSİ – başqa dillərdə olan bəzi xüsusi adların Azərbaycan dilinə tərcüməsi. Məs.: Украинская республика – Ukrayna Respublikası, ООН (Организация объединенных наций) – BMT – Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Черное море – Qara dəniz.

ADIN TRANSKRİPSİYA VARIANTI – başqa dillərə məxsus olan adların transliterasiyası zamanı meydana çıxmış variantlar. Məs.: Göte – Hote – Qete – Qote, Tbilisi – Tiflis və s.

ADIN ÜSLUBİ VARIANTLARI – eyni adın danışığ zamanı üslubi məqamdan asılı olaraq müxtəlif formada işlədilməsi. Məs.: Azərbaycan – Odlar ölkəsi – Odlar yurdu – Neft diyarı, Hacı Saleh – Hacı, Məhəmmədəli – Məmədəli və s.

ADLANDIRMA – xüsusi ad seçib qoyma.

ADLARIN ORFOQRAFİYASI – orfoqrafiyanın, verilmiş dildə (milli, yaxud başqa) xüsusi adların düzgün yazılışı xüsusiyyətlərinə əsaslanan bölməsi.

ADLARIN VARIANT FORMALARI – bax variant adlar.

ADMINİSTRATİV XORONİM – xoronimin bir növü. İnzibati xoronim, inzibati ərazi bölgüsü. Məs.: Azərbaycan Respublikası, ABŞ, Naxçıvan Respublikası.

ADONİM – əkin sahəsinin, düzənliklərin, meşə zolaqlarının adı.

AD-SAN – antroponim növü. Qədimdən çəkisi olan və ona daxil olan hər ad.

ADVERMƏ – yeni doğulmuş uşağa, hər hansı bir yaşayış məntəqəsinə, idarə və müəssisələrə və s.-yə rəsmi surətdə xüsusi adın verilməsi.

AGİONİM yun. – ən əziz, ən sevimli, ən gözəl, ən gözəl, ən yüksək, ən möhtəşəm, ən ülvi ad. Məs.: Zəfər, Vətən, Məhəbbət, Sevgili, Əziz və s.

AGİOTOPONİM – bax toponim.

AXTİONİM TƏXƏLLÜS – balıq adları ilə ifadə olunan təxəllüs.

AİLƏ ADI – ailə başçısının soyadı, ata adı və ya ləqəbindən cəm şəkildə yaranan, bütün ailəni və onun üzvlərini bildirən ad. Məs.: Qaraşovlar ailəsi və s.

AİLƏVİ ŞƏXSİ AD – hər hansı ailədə bir neçə nəsil üçün tez-tez istifadə olunan ad. Məs.: Mehdi (baba) – Mehdi (nəvə), Sona (nənə) – Sona (nəvə) və s.

AKRONİM yun. (inisial ad) – abbreviaturun bir növü. Mürəkkəb adların ixtisarı. Məs.: BMT – Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, ARDNŞ – Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti.

AKTİV LÜĞƏT bax fəal lüğət

AQİOQPAFİK AD bax təqvimi şəxs adı.

AQİOTOPONİM – istənilən qaionimdən yaranan toponim.

AQORONİM yun. – urbanonimin bir növü. Şəhər meydanları; bazar və s.-nin adı. Məs.: Azadlıq meydanı, Füzuli meydanı, Şərqi bazarı, Yaşıl bazar.

AQROONİM yun. – toponimin bir növü. Bəçərilən əkin sahəsi, çöl, tarla adı. Məs.: Mil və Muğan çölləri, Əfəndilər yeri və s.

ALINMA XÜSUSİ AD – başqa dillərdən Azərbaycan dilinə keçmiş xüsusi ad. Məs.: Sənan (ərəbcə), Simuzər (farsca) və s.

ALLONİM yun. – hər hansı bir obyektin bir neçə variantda (başqa adla) adlandırılması. Məs.: Kirovabad – Gəncə, Ağrıdağı – Ararat, Məmed – Məhəmməd, Şəmkir – Şəmxor.

ALLONİM TƏXƏLLÜS (geteronim) – başqa bir (ən çox vəfat etmiş) şəxsin adından ibarət təxəllüs. Məs.: XIII əsrdə yaranmış Abu Abdulla Muslihəddin Məhəmməd ibn Müşrifəddin Şiraz hakimi Əbu Bəkr ibn Sədinin şərəfinə Sədi (Şirazi) təxəllüsünü qəbul etmişdir. “Mozalan” təxəllüsü ilə C.Məmmədquluzadə, Ə.Haqverdiyev, Q.Şərifzadə, Ö.F.Nemanzadə və S.Mümtaz da əsər yazmışdır.

ANAQRAM-TƏXƏLLÜS – müəllifin öz adında, soyadında və atasının adında hərflərin yerini dəyişməklə yaranan yeni ad. Məs.: İpir – Piri Mürsəlzadə (“Azərbaycan”, 1919).

ANATOMİK LEKSİK (*coğrafiya terminologiyasında*) – insanın və heyvanın bədən üzvlərinin adları ilə ifadə olunmuş coğrafi terminlərə və oradan da toponimiyaya keçən adlar. Məs.: Abşeron yarımadasında: Şah dili, Suiti burnu, Zaqatala rayonunda: Gözbaraq kəndi; Kəlbəcər rayonunda: Baskənd kəndi və s.

ANATOMİK TƏXƏLLÜS – ya bütövlükdə, ya da tərəflərindən biri insan (bəzən də heyvan, quş və s.) bədəninin üzvlərinin adından düzələn təxəllüs. Məs.: Qarınqulu – M.Ə.Sabir, Cingöz – C.Məmmədquluzadə.

ANDRONİM yun. – antroponimin bir növü. Qadının ərinin ad və ləqəbi ilə adlandırılması.

ANDRONİM TƏXƏLLÜS – qadına sənətkarlar tərəfindən təxəllüs kimi verilmiş və yaxud onun qəbul etdiyi kişi adı və ya soyadı. Məs.: Ş.Şeyxzadə –

Şəfiqə xanım Şeyxzadə, M.Qiyasbəyli – Mədinə Qiyasbəyli, F.Mehdizadə – Fitat Mehdizadə (Mehdi Mehdizadənin bacısı).

ANEMONİM yun. – onimin bir növü. Təbii fəlakətlə bağlı hadisələrin xüsusi adları. Məs.: Rus onomastikasında Alisa, Ava və s.

ANONİM yun. – 1. müəlliflərin adı məlum olmayan əsər; 2. adsız, adı gizli tutulan müəllif.

ANOYKONİM yun. – insan tərəfindən yaradılmış yerdə əhalisi olmayan obyektin xüsusi adı. Məs.: Baykal-Amur Magistralı, Suveyş kanalı və s.

ANTONİM TƏXƏLLÜS – məşhur müəllifin həqiqi adının (və ya təxəllüsünün) ifadə etdiyi mənaya, onun amal və məqsədinə əks olaraq işlədilən təxəllüs. Məs.: Avaraqulu – Əlağa Vahid; Yaramaz, Din dirəyi – M.Ə.Sabir və s.

ANTONİMİK AD – məzmununda antonimiya olan ad.

ANTONOMAZİYA yun. – xüsusi adların ümumi ad yerinə işlədilməsi. Məs.: xəsis – Hacı Qara, fıncıldaqqı – Şeyx Nəsrullah və s.

ANTROPOETNONİM – antroponimdən əmələ gələn etnonim.

ANTROPOƏSAS bax antroponim əsas.

ANTROPOFORMANT – antroponimlərdə işlənən şəkildilər. Məs.: Gülnar-ə və s.

ANTROPOGEN TOPONİMLƏR – süni yolla yaradılmış coğrafi obyektlərin adı. Məs.: Mingəçevir dənizi, Sumqayıt şəhəri və s.

ANTROPOHİDRONİM – şəxs adından yaranan hidronim. Məs.: Bərgüşad çayı, Araz çayı və s.

ANTROPOLEKSEM – antroponim kimi işlənən söz və ikitərəfli, çoxtərəfli adları təşkil edən sözlərin hər biri. Məs.: Əlağa – Əli, Ağa; Səməd Vurğun Vəkilov – Səməd, Vurğun, Vəkilov və s.

ANTROPOMORF AD – şəxs adı əşyalara, hadisələrə, heyvanlara və digər canlılara verildikdən sonra onların xüsusiləşmiş adı. Məs.: “Həzi Aslanov” (gəmi), “Alagöz” (inək), “Gümüş” (it) və s.

ANTROPOMORFİZASİYA – insan adı ilə adlanan heyvan, predmet və s.

ANTROPONİM yun. – hər hansı bir xüsusi adı, o cümlədən şəxsin öz adı, soyadı, atanın adı, ləqəb, təxəllüs, ayama və s. adlar.

ANTROPONİM ƏSAS (antropoəsas) – antroponim leksemının, atılarsa, atılan antroformantın yerdə qalan hissəsi. Məs.: Gül-ağa, Dəmir-li və s.

ANTROPONİM QRUP – antroponimin növü. Qrup halında olan əhalinin şəxsi adı, o cümlədən ailə üzvlərinin adı, adlar qrupu, soyad qrupu, psevdonim qrup və s.

ANTROPONİM LEKSEM (antropoleksem) – antroponim funksiyalı dilin struktur elementi kimi olan söz.

ANTROPONİM MODEL – antroponimin sxemi.

ANTROPONİM SİSTEM – verilmiş etnosun verilmiş zaman üçün antroponimlərin müəyyən qaydada təşkil olunmuş məcmusu.

ANTROPONİMİK – antroponimika ilə əlaqədar olan.

ANTROPONİMİK ANKET – antroponimlərin yazılı formada toplanması üçün toplanması üçün tərtib olunmuş xüsusi sorğu vərəqi.

ANTROPONİMİK AREAL – antroponimik elementin yaranması və yayılma sahəsi.

ANTROPONİMİK ATLAS – hər hansı bir ərazidə müxtəlif antroponimik vahidlərin yayılma xüsusiyyətlərini göstərən xəritə.

ANTROPONİMİK CƏRGƏ – antroponimlərin müəyyən qruplarının eyni sözlə və ya şəkilçi ilə yaranması.

ANTROPONİMİK FORMANT bax antropoformant.

ANTROPONİMİK FORMUL – müəyyən dövrdə şəxsin rəsmən adlandırılmasında təbəqə, mənşəb və s. kimi müxtəlif formalı antroponim və nomenlərin müəyyən qaydada izlənməsi. Məs.: Abbasqulu ağa Bakıxanov “Qüdsi”, Molla Pənah “Vaqif”.

ANTROPONİMİK HİDRONİM bax antropohidronim.

ANTROPONİMİK LEKSEM bax antropoleksem.

ANTROPONİMİK LÜĞƏT – antroponimləri özündə əks etdirən sözlük.

ANTROPONİMİK MƏTN – fakültativ, yaxud mütləq apelyativ komponentlər, birləşmiş antroponimlərin üstünlük təşkil etdiyi mətn.

ANTROPONİMİK ORONİM bax antropooronim.

ANTROPONİMİK OYKONİM bax antropooykonim.

ANTROPONİMİK SİSTEM – şəxsi ad, soyad, ləqəb, təxəllüs və s. aid onomastik vahidlərin cəmi.

ANTROPONİMİK ŞƏKİLÇİ – antroponimlərin tərkibindəki adın antroponim olmasını və onun spesifik xüsusiyyətini, xarakterini bildirən şəkilçi. Məs.: Gəncə-vi, Əli-zadə, Kərim-ov, Qasım-lı və s.

ANTROPONİMİK TERMİN – antroponimikanın müxtəlif dərəcə və elementlərini, həmin prosesin yayılmasını, tədqiqatın növünü, onomastikanın şöbəsini, tədqiqat materiallarını və s. bildirən termin. Məs.: antroponimika, antroponimiya, şəxs adı, soyad və s.

ANTROPONİMİK TOPONİM bax antropotoponim.

ANTROPONİMİK ZOONİM bax antropozoonim.

ANTROPONİMİKA – onomastikanın bir şöbəsi. Antroponimlərin əmələ gəlməsi qanunauyğunluqlarını, onların yerini, inkişafını və digər adlarla əlaqələri öyrənən elm sahəsi.

ANTROPONİMİKON – 1. antroponimlərdən tərtib olunmuş lüğət və ya siyahı; 2. hər hansı xalqa məxsus şəxs adlarının cəmi və yaxud müəyyən dövr ərzində istifadə olunan antroponim.

ANTROPONİMİST – antroponimiya ilə məşğul olan mütəxəssis, tədqiqatçı.

ANTROPONİMİYA alm. – antroponimlərin məcmusu, toplusu.

ANTROPONİMLƏŞMƏ – antroponim olmayan ümumi və xüsusi adların antroponim səciyyə daşması. Məs.: Məşhəd → Məşədi İbad, mir → Mirmehdi, seyid → Seyidzadə.

ANTROPOORONİM – şəxs adından düzələn oronim. Məs.: Ağazaman (Şamaxı rayonunda dağ), Ağbaba (Kəlbəcər rayonunda dağ) və s.

ANTROPOOYKONİM – şəxs adından düzələn yaşayış yerinin adı. Məs.: Sabirabad, (rayon, şəhər) Cəlilli (kənd) və s.

ANTROPOTOPONİM – hər hansı antroponimdən düzələn toponim. Məs.: Cəlilabad şəhəri, Sabirabad rayonu, Heydərli kəndi və s.

ANTROPOZOONİM (antroponimik zoonim) – hər hansı antroponimdən əmələ gələn zoonim. Məs.: Sarıqız (inək adı), Qorxmaz (it) və s.

APELYATİV lat. – xüsusi adlarla qarşılaşdırılarkən işlədilən ümumi söz, ümumi ad.

APELYATİV AD – ümumi adın formasını dəyişmədən xüsusi ada keçməsi. Məs.: piyalə – Piyalə, yasəmən – Yasəmən, mehman – Mehman.

APELYATİVLƏŞMƏ – xüsusi adın ümumi sözə keçməsi. Məs.: Dizel – dizel (motor), Rentgen – rentgen (aparat).

APOKONİM TƏXƏLLÜS – ad və soyadın (əvvəldən, ortadan və ya axırdan) bir hissəsinin atılması ilə yaradılan kriptonim təxəllüs. Məs.: Rəsul Rza – Rəsul Rzayev, Əziz Şərif – Əziz Şərifzadə və s.

APOTRONİK ŞƏXS ADI – ölümdən, xəstəlikdən, şər qüvvələrdən və pis adamların nəzərindən qorumaq və onları aldatmaq məqsədi ilə uşağa verilən ad. Məs.: Çoban, Yolçu, Vaqon və s.

APPOZİTİV AD – iki xüsusi adın birləşməsindən düzələn mürəkkəb ad. Məs.: Samur – Dəvəçi, Zaqatala – Şəki və s.

AREAL lat. – müəyyən fonetik, leksik, qrammatik hadisənin yayılma ərazisi.

AREAL HİDRONİM – iki və ya daha çox ərazidə işlənən hidronim. Məs.: İncəçay (Cəbrayıl, Cəlilabad), İstisu mineral bulağı (Kəlbəcər, Astara, Salyan, Dəvəçi, Quba) və s.

AREAL ONOMASTİK METOD – hər hansı onomasstik hadisənin müqayisəli tədqiqi üçün arealın üzə çıxarılıb müəyyən edilməsi.

AREAL TOPONİM – iki və ya daha çox ərazidə işlənən eyniadlı toponim. Məs.: Xələc (Abşeron, Qubadlı, Salyan, Ucar, Babək).

ARXAİK AD – müasir dildə işlək olmayan ad. Məs.: Kirovabad (Gəncə), Hasıllı → Astraxanbazar (Cəlilabad) və s.

ARXAİZM – müasir dövrdə işlədilməyən söz və adlar.

ARİSTONİM AD – siyasi təxəllüsün bir növü. Müəllifin əsil adına, təxəllüsünə aid olmayan ad, ləqəb və titulun əlavə edilməsi ilə əmələ gələn ad. Məs.: İbni Vahid – Əliəğa Vahid, İldırım Sultan – Çingiz İldırım və s.

ARİSTONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin əsil adına, təxəllüsünə aid olmayan ad, ləqəb və titulun əlavə edilməsi ilə düzələn təxəllüs. Məs.: İldırım Sultan – Çingiz İldırım İldırım, Nəriman bəy Nəriman – Nərimn Nərimanov və s.

ARTİONİM lat. – ideonimin növü. Təsvir olunmuş incəsənət əsərlərinin (şəklin, qrafikin və s.) xüsusi adı.

ASSİMİLYASIYA lat. – bir səsin başqa bir səsə uyğunlaşması.

ASSİMİLYASIYA OLUNMUŞ AD – əcnəbi adların Azərbaycan dilinin fonetik və onomastik sistemində uyğunlaşdırılması. Məs.: Mikail – Mikayıl, Mohammed – Məhəmməd və s.

ASTİONİM yun. – oykonimin bir növü. Şəhərlərin xüsusi adı. Bakı, Şuşa, Naxçıvan və s.

ASTRONİM yun. – onimin bir növü. Fəza cisimlərinin (planet, ulduz, bürc və s.) xüsusi adları. Məs.: Ay, Venera, Mars, Qütb ulduzu və s.

ASTRONİM TƏXƏLLÜS – səma cisimlərindən düzələn təxəllüs. Məs.: Xurşid banu Natəvan (burada Xurşid günəş deməkdir.)

ASTRONİMİK TOPONİM bax astrotoponim.

ASTRONİMİKA – astronomiyaları öyrənən bir elm sahəsi.

ASTRONİMİYA (astronomiyalar) – astronomiyaların toplusu, məcmusu.

ASTRONOMİYA – göy cisimləri haqqında elm.

ASTROTOPONİM – onimin bir növü. Səma cisimlərinin adından əmələ gələn toponim. Məs.: Günəşli kəndi, Ulduz şəhərciyi və s.

ASTROTOPONİMİYA – göy cisimlərinin və onların müxtəlif hissələrinin adlarının öyrənilməsi ilə məşğul olan elm sahəsi.

ATA ADI – ata adından düzəldilmiş ad. Məs.: Əli Müslümoğlu, Əminə Yusifqızı və s.

ATELONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin ad və soyadının bir hissəsinin buraxılmasından alınan kriptonim təxəllüs. Məs.: Yu. T. – zadə – Yusif Talıbzadə, Əz. Ş. – Əziz Şərifzadə və s.

AUQMENTATİV ŞƏXS ADI – kvalitativin (bax) bir növü. Auqmentativ suffiksin köməyi ilə yaranmış şişirdici-qorxuducu məna çaları olan ad. Bu ən çox rus onomastikasına aid olur. Məs.: Иванище, Варварища.

AVTOETNONİM yun. – etnonimin bir növü. Qəbilə, tayfa və xalqın özü özünə verdiyi ad. Məs.: azərbaycanlılar, türklər, qazaxlar.

AVTONİM yun. – müəllifin həqiqi adı və soyadı. Məs.: Əli Vəliyev, Bəxtiyar Vahabzadə.

AVTONİM TƏXƏLLÜS – əsil addan, ata adından və yaxud soyaddan ibarət təxəllüs.

AYAMA – başqaları tərəfindən hər hansı bir şəxsə verilən əlavə ad. Məs.: Erkək Tükəzban, Lağlağı İmran və s.

AZİŞLƏNƏN ŞƏXS ADI – müxtəlif səbəblərə görə körpələrə çox nadir hallarda verilən ad. Məs.: Aftil, Baləmi və s.

B

BATİONİM yun. – sualtı okeanik landşaft, o cümlədən dəniz dibindəki hündürlük, sal, çökək, çala, yarğan və s.

BƏDİİ ANTROPONİM – ədəbi dilin normalarına uyğun olaraq gətirilən antroponim forması. Məs.: Tamara (Toma), Yusif (Yuska) və s.

BİBLİONİM yun. – ideonimin bir növü. Bədii, dini, elmi, siyasi və s. əsərlərin adı. Məs.: “Şamo”, “Qurtuluş”, “İslam” və s.

BİNAR AD – iki hissədən ibarət, iki tərkib hissəsi olan onomastik ad. Məs.: Cənubi Azərbaycan – Şimali Azərbaycan – Qərbi Azərbaycan, Böyük Mərcanlı – Cocuq Mərcanlı (Cəbrayıl rayonunda kənd), Cənubi Amerika – Şimali Amerika.

BİONİM yun. – canlı orqanizmlərin, o cümlədən antroponimlərin, zoonimlərin, fitonimlərin xüsusi adları.

BİRƏSASLI XÜSUSİ AD – yalnız bir kök morfemi olan ad. Məs.: Vasif, Afaq (şəxs adı), Kür, Nil (çay), Lekik, Bakı (şəhər) və s.

BİRSÖZLÜ AD (sadə ad) – yalnız bir sözdən ibarət olan ad. Məs.: Azər, Xumar, Bakı, Astara və s.

BÜTÖV AD – tərkibi bir neçə sözdən ibarət mürəkkəb quruluşlu müəssisə adı. Məs.: Səttərhan adına Maşınqayırma zavodu. Heydər Əliyev adına Respublika Sarayı.

C

CƏRGƏLİK (toponimikada) – hər adın öz toponim cərgəsinə daxil olması.

COĞRAFİ AD (toponim) – hər hansı coğrafi obyektin adını bildirən xüsusi ad. Məs.: Cəbrayıl, Gədəbəy, Qazax (rayon), Soltanlı, İsaqlı (kənd), Kəpəz, Qoşqar, Şahdağ (dağ) və s.

COĞRAFİ LANDŞAFT – müəyyən ərazinin təbii mənzərəsi.

COĞRAFİ OBYEKT – hər hansı coğrafi adı daşıyan yer. Məs.: region, dağ, dərə, şəhər və s.

COĞRAFİ TERMİN – coğrafi sahədə işlənən sözlər.

CÜT ŞƏXS ADLARI – hər hansı bir cəhətdən əlaqədar olan iki və daha artıq ad. Məs.: Əli – Vəli, Şikar – Şəkər və s.

Ç

ÇOXADLI – eyni bir obyektin bəzən iki və daha çox ad daşması. Məs.: Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutu – Bakı Slavyan Universiteti; Leningrad – Sankt Peterburq – Petroqrad.

ÇOXİŞLƏNƏN ŞƏXS ADI – müəyyən dövrdə, müəyyən quruluşda istifadə olunmasına görə həmişə işlənən, geniş yayılan ad. Məs.: Nizami, Elçin, Çingiz və s.

D

DEANTROPONİMLƏŞMƏ – antroponimin apelyativə və ya onimin digər sahəsinə keçməsi. Məs.: Hacı Qara – hacıqaralıq (xəsislik), “Don Kixot” (əsər) – donkixotluq (xəyalpərəstlik) və s.

DEAPELYATİV bax apelyativ ad.

DEMİNUTİV ŞƏXS ADI – mənaca əzizləmə – kiçiltmə çalarlığına malik olan ad. Məs.: Qurban – Qubuş, Zərinə – Zəriş və s.

DEMONİM – əfsanəvi ad. Məs.: Əjdaha, Şeytan, Cin, Div və s.

DENOTAT (adın) (nominasiya obyekt, xüsusi adın referenti) – xüsusi ad daşıyan istənilən obyekt, bu ad altında nəzərdə tutulan – düşünülmə obyekt.

DEONİMİK ADYEKTİV – şəkilçilərin köməyi ilə hər hansı xüsusi addan düzəldilən sifət. Məs.: Bakı – bakılı, Azərbaycan – azərbaycanlı, Avropa – avropalı, Şuşa – şuşalı və s.

DEONİMLƏŞMƏ – heç bir şəkilçi olmadan apelyativdə xüsusi adın ümumiləşməsi, apelyativləşməsi. Məs.: Amper – amper, Badamlı (toponim) – badamlı (su) və s.

DEPROPRİATİV – hər hansı xüsusi addan yaradılan başqa xüsusi ad. Məs.: Araz çayı – Məmməd Araz, Aran – Aranlı, Vaqif – Vaqif küçəsi və s.

DERİVASİYA AKTI – isimlərin apelyativdən əmələ gəlmə prosesi və onların söz əmələgətirməklə dəyişmə yolu ilə yaranan bir kateqoriyadan digərinə keçməsi. Məs.: Volqa rayonu → Поволжье, ruslarda: дуб → Дубовицы və s.

DERİVATİV AD – bir sözdən ibarət düzəlmə yolla əmələ gələn xüsusi ad. Məs.: Əfəndiyev, Mərdanov (şəxs), Dəmirçilər, Zağalar (kənd adları).

DETOPONİMİZASİYA – xüsusi coğrafi adların ümumi ismə keçməsi. Apelyativdə toponimə keçmə. Məs.: Panama (ölkə) – panama (baş geyimi), Kəşmir (şəhər) – kəşmir (parça), Bakı (şəhər) – “Bakı” (qəzet, mehmanxana) və s.

DİALEKTAL-MƏHƏLLİ ANTROPONİM – dialekt-məhəlli leksikadan (əsasən ləqəblərdən) yaranmış antroponim. Məs.: hap-hapı Zeynal, taytax Mehdi, kəkov İdris və s.

DİNİ ORONİM – dinlə bağlı adlandırılan oronimlər. Məs.: Ziyarətdağı, Pir Sultan dağı, Kilsədağ və s.

DİNİ ŞƏXS ADLARI – din və dini – ənənə ilə bağlı olan ad. Məs.: Allahverdi, İmamverdi, Hüseyin, Əli, Ocaqverdi, Pirverdi və s.

DOKUMENTONİM – ideonimin bir növü. Ayrıca bir sənədin xüsusi adı. Məs.: Sülh haqqında dekret, Potsdam müqavilələri, Türkmənçay müqaviləsi və s.

DRİMONİM yun. – toponimin bir növü; meşə sahələrinin və meşə zolaqlarının xüsusi ad. Məs.: Əriklik, Lerik meşələri, Topxana və s.

DROMONİM yun. – toponimin bir növü; hər hansı nəqliyyat (yerüstü, yeraltı, su, hava nəqliyyatı) yolunun xüsusi adı. Məs.: Bakı – Ankara hava xətti, Bakı – Astara avtobus xətti və s.

DUBLET ADLAR bax variant adlar.

E

EKLEZİONİM yun. – mərasimlərim, adət və ənənələrin həyata keçirildiyi yerlərin xüsusi adı. Həmçinin kilsə, məscid və s. adlar. Məs.: Təzə pir məscidi, Göy məscid və s.

EKSPRESSİV AD – hər hansı xüsusi obyektin emosional mənə daşıyan adı. Məs.: Danabaş kəndi, Qapazlı kəndi (toponim), Səbzəli Buğa bəy, baməzə İmran (antroponim) və s.

EKZOGEN AD bax alınma xüsusi ad.

EKZOGEN ETNONİM – etnonim növü; etnosun, başqası, adətən qonşu etnos tərəfindən verilən, ancaq ad kimi istifadə olunmayan adı.

EKZONİM yun. – bir dilin yayıldığı ərazidə olmayan fonemlərinin tərkibinə, istifadə şəklinə və yazılışına görə müasir forması yazılı mənbələrdəki ilkin formasına uyğun gəlməyən, lakin toponim ənənəsində qalan xüsusi ad. Məs.: Paris (fransızca), Parij (rusca), Paris (azərbaycanca).

ELLİPSİS yun. – mürəkkəb adda elementin birinin ixtisarı (atılması). Məs.: Sankt-Peterburq – Petroqrاد, Xəzər dənizi – Xəzər, Bakı şəhəri – Bakı və s.

ENDOGEN ETNONİM – etnonim növü. Etnosun adının özü.

ENTOMONİM TƏXƏLLÜS – həşərat adları ilə ifadə olunan təxəllüs. Məs.: Mozalan – Ə.Haqqverdiyev; Cırcırma və Qarışqa – C. Məmmədquluzadə və s.

EPONİM yun. – hər hansı başqa onimin yaranmasına xidmət edən şəxs adı. Məs.: Xalq Qəhrəmanı Babək, Babək rayonu və s.

EPONİMİK AD – eponimlərdən ibarət ad. Məs.: Qafqaz, Elbrus və s.

ERQONİM yun. – insanların işgüzar birliklərinin xüsusi adları, həmçinin ittifaq, təşkilat, idarə və müəssisə, korporasiya, cəmiyyət, dərnək adları. Məs.: Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA), Bakı Dövlət Universiteti (BDU) və s.

ERQONİMİYA – erqonimlərin məcmusu, toplusu.

ETİKON – yaşayış yerinin (ərazinin) və orada yaşayan xalqın eyni adla adlanması. Məs.: Hindistan – hind, Azərbaycan Respublikası – azərbaycanlı və s.

ETİMOLOGİYA – ayrı-ayrı sözlərin, morfemlərin mənşəyini və tarixini öyrənməklə məşğul olan dilçilik şöbəsi.

ETİMOLOJİ – etimologiya ilə əlaqədar.

ETİMOLOJİ LÜĞƏT – etimoloji adlardan ibarət tərtib edilmiş lüğət.

ETİMOLOJİ METOD – etimologiyanın tədqiqi metodu.

ETİMOLOJİ ONOMASTİKA METODU – adın etimologiyasının və ya bir qrup əlaqədar adların etimologiyasının bərpa edilməsi metodu.

ETİMON yun. – sözlərin və adların ilkin mənə və ya şəkli.

ETNİK AD – ayrı-ayrı xalqların adı. Məs.: gürcü, türkmən, rus və s.

ETNOGENEZ yun. – xalqın mənşəyi.

ETNOHİDRONİM – tayfa, qəbilə adları əsasında əmələ gələn hidronim. Məs.: Bolqarçay, Qarqar çayı, Tatar çayı və s.

ETNONİM yun. – hər hansı etnos (etnik qrup, qəbilə, tayfa, xalq və s.) mənasını ifadə edən ad. Məs.: azərbaycanlı, ukraynalı, belarus və s.

ETNONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin mənsub olduğu millətin adı ilə bağlı olan təxəllüs. Məs.: Azad Talışoğlu, Hüseyn Kürdoğlu və s.

ETNONİM TOPONİM (etnotoponim) – etnonimdən, o cümlədən etnohidronimdən, etnooykonimdən yaranan coğrafi ad. Məs.: Padar, Tuğ, Xələc, Kəngərli, Muğan, Corat və s.

ETNONİMİK – etnonimika və etnonimlərlə əlaqədar olan.

ETNONİMİK ORONİM bax etnooronim.

ETNONİMİKA – antroponimikanın xalqların adlarını öyrənən sahəsi.

ETNONİMİYA – etnonimlərin toplusu, cəmi.

ETNOMİMLƏŞMƏ – xüsusi və ümumi adların etnonimə çevrilməsi. Məs.: sumqayıtlılar → Sumqayıtda yaşayanlar, qazaxlılar → Qazaxda yaşayanlar və s.

ETNOORONİM – etnonimlərdən törənən oronimlər. Məs.: Tuva (Şamaxı rayonunda dağ), Cəngi (Abşeronda dağ), Qazanlı (Mingəçevirdə Bozdağ silsiləsində zirvə) və s.

ETNOTOPONİM bax etnonim, toponim.

EVFEMİSTİK XÜSUSİ AD yun. – müəyyən şəxsin, xüsusi obyektin ilkin kobud, təhqiramiz adının əvəzində işlədilən ad.

EYDONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin xarici görünüşünü xarakterizə edən təxəllüs. Məs.: Qozbel – Məmmədəli Manafzadə, Balaca – Həmid Səfərov və s.

Ə

ƏCNƏBİ AD – başqa dilə məxsus xüsusi ad. Məs.: İsa, Yusif və s.

ƏDƏBİ ANTROPONİM – ədəbi dil normalarına müvafiq dəyişdirilən antroponim forması. Məs.: Züleyxa – Zülya, Gülarə – Gülya, Fərman – Fedya və s.

ƏLAQƏDAR ŞƏXS ADLARI – forma və ya məzmun cəhətcə öz aralarında hər hansı prinsipə görə geneoloji əlaqəni saxlamaq məqsədi ilə istifadə olunan iki və daha çox ad. Məs.: Mahir – Mahirə (qardaş-bacı), Tərланə – Pərvanə (bacılar), Mahir – Tahir – Zahir (qardaşlar) və s.

ƏLAVƏ AD – hər hansı obyektin, şəxsin rəsmi adından başqa onun dildə işlənən qeyri-rəsmi adı. Məs.: Şəmkir – Şamxor və s.

ƏLAVƏ ŞƏXS ADI – müxtəlif səbəblərə görə şəxsin əsil adından başqa, ona əlavə olaraq verilən ad. Məs.: Lalə (sənəddə) – Tahirə (məişətdə).

ƏNƏNƏVİ ŞƏXS ADI – ailənin bu adı daşıyan böyük üzvünün şərəfinə və ya yaxın adamının xatirinə, ənənəyə görə, körpəyə verilən ad. Məs.: Əli, Tükəzban və s.

ƏSİL AD – valideynlər tərəfindən öz körpələrinə verilmiş rəsmi ilk və ömürlük ad.

F

FALERONİM lat. – hər hansı orden, medal, fərqlənmə nişanlarının xüsusi adları. Məs.: Qələbə ordeni, “Tərəqqi” medalı, “Şöhrət” ordeni və s.

FAMILİYA lat. – antroponimin bir növü. Hər hansı şəxsin müəyyən ailəyə, nəslə mənsub olduğunu göstərən xüsusi rəsmi ad. Məs.: Əhmədov, Axundov və s.

FEİLİ AD (verbal ad, imperativ ad) – feildən düzələn xüsusi ad. Məs.: Gülər, Yetər (şəxs adı), Şahsevər (kənd) və s.

FEİLİ TOPONİM bax feili ad.

FƏAL LÜĞƏT – dildə danışılaraq anlaşılan və nitqdə işlədilən sözlər.

FƏRDİ ANTROPONİM – hər hansı bir şəxsin xüsusi adı.

FİKTONİM – şəxsin, obyektin həqiqi və real adını gizlətmək məqsədi ilə düşünülmüş şəkildə yaradılan xüsusi ad. Məs.: Stalin – Koba, Vladimir Ulyanov – Lenin və s.

FİNAL (adda) ing. – adın hecasının son sözü.

FİTOANTROPONİM – bitki adlarından əmələ gələn antroponimlər. Məs.: Qızılgül, Bənövşə, Reyhan və s.

FİTOFOR ŞƏXS ADLARI – bitki adı ilə əlaqədar olan şəxs adı. Məs.: Lalə, Çiçək, Güllü və s.

FİTOHİDRONİM – bitki adlarından əmələ gələn hidronim. Məs.: Çinar bulağı, Arpa çayı və s.

FİTONİM yun. – hər hansı bitkinin xüsusi adı. Məs.: Yasəmən gülü, Qoşa çinar, Anton alması və s.

FİTONİM TƏXƏLLÜS – gül, bitki və ağac adlarından düzələn təxəllüs. Məs.: Kələm dolması – Seyid Hüseyn və s.

FİTONİMİK ANTROPONİM bax fitoantropnim.

FİTONİMİK HİDRONİM bax fitohidronim.

FİTONİMİK ORONİM bax fitooronim.

FİTONİMİK OYKONİM bax fitooykonim.

FİTONİMİK TOPONİM bax fitotoponim.

FİTONİMİKA – fitonimləri tədqiq edən sahə.

FİTONİMİYA – fitonimlərin toplusu, cəmi.

FİTOORONİM – fitonimlərdən düzələn oronim. Məs.: Eldar şamı, Dağdağan dağı, Almalıdağ və s.

FİTOOYKONİM – fitonimlərdən düzələn oykonimlər. Məs.: Dağdağan, Qalağan, Çovdar və s.

FİTOTOPONİM – bitki adlarından əmələ gələn toponim. Məs.: Qozlu (kənd), Güllücə (kənd) və s.

FİZİONİM TƏXƏLLÜS – təbiət hadisələrinin adları ilə əlaqədar yaranan təxəllüs. Məs.: “Səbuhi” (səhər küləyi), “Xəzri” (Xəzər dənizi tərəfindən əsən şimal küləyi) və s.

FLEKSİYA (adlarda) – adın sonuna əlavə olunan morfem.

FRAZA AD – feillərin iştirakı ilə düzələn və qısa mətn təsiri bağışlayan hər hansı xüsusi ad. Məs.: “Palantökən” (qaya), “Ərim gəldi” dikdiri, “Gızılgül olmayaydı” (R.Rzanın şeiri) və s.

FRAZA TOPONİM bax fraza ad.

FRENONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin xarakterindəki, həyat və ya yaradıcılığında ən əsas xüsusiyyətləri göstərən və həm müəllifin özü tərəfindən seçilən, həm də başqaları tərəfindən verilən təxəllüs.

G

GENONİM bax henonim.

GEONİM bax heonim.

GEOTOPONİM bax geonim.

GETERONİM bax allonim.

GİNEKONİM TƏXƏLLÜS – qadın ad və soyadından ibarət olan kişi müəlliflərinin təxəllüsü. Məs.: Güləndam, Tükəzban, Cici – M.Ə.Sabir və s.

GİZLİ AD bax kriptonim.

H

HELONİM yun. – hidronimin bir növü. Bataqlıq və bataqlıqlaşmış yerlərin xüsusi adı. Məs.: Naftalan, Lökbatan və s.

HELONİMYA (helonimlər) – helonimlərin toplusu.

HEMERONİM yun. – ideonimin bir növü. Mətbuat orqanlarının, o cümlədən qəzetlərin, jurnalların, xəbər bülletenlərinin xüsusi adı. Məs.: “Xalq qəzeti”, “Respublika” qəzeti, “Türkologiya” jurnalı, Milli Məclisin bülletini.

HENONİM yun. – qəbilə, nəsil və onların bölmələrinin xüsusi adı. Xüsusilə türk və monqol arealları üçün.

HENONİMİYA henonimlərin cəmi, toplusu.

HEONİM yun. – astrotoponimin bir növü. Yerdə olan hər hansı bir təbii-fiziki obyektlərin xüsusi adı. Məs.: Xəzər dənizi, Göy-göy və s.

HEONİMİYA – heonimlərin cəmi, toplusu.

HEORTONİM yun. – ideonimin bir növü. Hər hansı bir bayramın, tarixi hadisənin, təntənənin, festivalın xüsusi adı. Məs.: Beynəlxalq Qadınlar günü (8 mart), Milli Müstəqillik günü (18 oktyabr), Qurtuluş günü və s.

HEOTOPONİM bax heonim.

HƏMAD – eyni adı daşıyan şəxs, adam.

HƏMFAMİLİYA – eyni soyadı daşıyan şəxs, ad.

HİBRİD AD yun. – iki dilin leksik-morfoloji vahidlərindən düzələn xüsusi ad. Məs.: Gülxanım, Ağamir (şəxs adı), İmanov, Əzimzadə (soyad), İslamoviç (ata adı) və s.

HİDROANTROPONİM – müəyyən bir su obyektinin adından əmələ gələn antroponim. Məs.: Xəzər (dənizi) – Xəzər (çay adı) – Xəzər (şəxs adı), Qara – (şəxs adı) – Qara (dəniz), Araz (çay) – Araz (şəxs adı) və s.

HİDROFORMAT bax hidronim formant.

HİDROLEKSEM – hidronim vahidi; söz. İsa bulağı, Xəzər dənizi, Nohur göl (Qəbələ).

HİDROLOJİ TERMİN – 1) su obyektləri ilə əlaqədar olan coğrafi termin: okean, dəniz, çay və s.

2. su obyektlərinin müxtəlif görünüşü ilə əlaqədar olan coğrafi termin gölməçə, şələlə, hovuz və s.

HİDRONİM yun. – toponimin bir növü. Hər hansı süni və ya təbii su obyektlərinin, o cümlədən okeanonim, pelaqonim, limnonim, potomonim, helonim kimi obyektlərin xüsusi adı. Məs.: Sakit okean, Baykal gölü, Qara dəniz və s.

HİDRONİM FORMANT – hidronimin, o cümlədən hidronim şəkilçinin affiksial elementi.

HİDRONİM KALKA – hərfi tərcümə (bütünlüklə, yaxud hissələr üzrə) yolu ilə alınmış hidronim.

HİDRONİM ŞƏKİLÇİ bax hidronim formant.

HİDRONİM TƏXƏLLÜS – çay, göl, dəniz adlarından yaradılmış təxəllüs.

HİDRONİMİK AREAL – bu və ya digər hidronimlərin yayılma sahəsi.

HİDRONİMİK ATLAS – hər hansı ərazidə ümumi və təsadüfi şəkildə müxtəlif hidronimlərin yayılma xüsusiyyətlərini əks etdirən atlas və xəritə.

HİDRONİMİK LEKSEM bax hidroleksem.

HİDRONİMİK ORONİM bax hidrooronim.

HİDRONİMİK OYKONİM bax hidrooykonim.

HİDRONİMİK TERMİN – hidronimiyanın müxtəlif kateqoriyalarını, onun elementlərini, hidronimik proseslərin yaranmasını, tədqiqatın növünü, onomastikanın şöbəsini, tədqiqat materiallarını və s. bildirən termin. Məs.: hidronim, etnohidronim, hidronimizasiya və s.

HİDRONİMİKA – toponimikanın, hidronimlərin, onların əmələ gəlməsi, inkişafı və funksiyasını öyrənən sahəsi.

HİDRONİMİKON – 1) hidronimlər lüğəti və ya siyahısı. 2) müəyyən dövrdə mövcud olan ərazilərdəki hidronimlərin tərkibi.

HİDRONİMİST – hidronimlərin tədqiqi ilə məşğul olan tədqiqatçı.

HİDRONİMİYA (HİDRONİMLƏR) – hidronimlərin məcmusu, toplusu.

HİDRONİMİZASİYA – apelyativ funksiyanın növbələşməsi yolu ilə hidronimə keçməsi.

HİDRONİMLƏŞDİRMƏ – apelyativ və ya onimin hidronimə keçməsi və onun eyni formada toponimə çevrilməsi. Məs.: Sarı su → Sarısu gölləri.

HİDROORONİM – hidronimdən törənən oronim. Məs.: Üçbulaq (Qazax rayonunda Çobandağ silsiləsində zirvə), Yüzbulaq (Kəlbəcər rayonunda zirvə).

HİDROOYKONİM – hidronimdən törənən oykonim. Məs.: Sutökülən kəndi, Bulaqlı kəndi, Ağsu qəsəbəsi – Ağsu çayı, Göyçay rayonu.

HİDROOYKOORONİM – hidronimdən düzələn oykonim və oronim. Məs.: Qarabulaq (bulaq və çay, dağ, kənd), Ağbulaq (bulaq, dağ, kənd) və s.

HİDROTOPONİM – su anlayışı bildirən və müəyyən bir su obyektinin adından əmələ gələn toponim. Məs.: Ağbulaq, Ağsu, Qoşabulaq, Qarabulaq.

HİNEKONİM yun. – antroponimin bir növü. Soyad ola biləcək ananın və arvadın adı, yaxud ləqəbi ilə kişinin adlandırılması.

HİPERKORREKT FORMA – hər hansı xüsusi adın (xüsusən təxəllüsün) saxta forması, məlum orfoqrafik qaydalardan düzgün istifadə edilmədən düzəldilmiş, etimoloji cəhətdən səhv düzəldilmiş ad. Məs.: Abdulla Tokay yerinə A.Toqayev, Məmmədkərim yerinə Məhəmməd Kərim və s.

HİPOKORİSTİK AD – əsasın, yaxud iki əsas forma əvəzinə bütöv bir əsasın ixtisar olunmuş formasının adı.

HİPOKORİSTİK FORMANT – hipokoristik adların formantı.

HİPOKORİSTİKA bax hipokoristik ad.

HİPPONİM yun. – zoonimin bir növü; ad adı. Məs.: Bozat, Qırat, Dürat və s.

X

XALQ ETİMOLOGİYASI – həm sözlərin, həm də adların mənşəyini elmi şəkildə tədqiq etmək əvəzinə, onların daxili formasını tam sərbəst, ixtiyari şəkildə şərh etmə.

XARAKTERİSTİK AD bax poetik ad.

XORONİM yun. – toponimin bir sinfi. Hər hansı ölkə, vilayət, şəhər, rayon, eyni zamanda inzibati və təbii ərazinin xüsusi adı. Xoronimin növləri aşağıdakılardır: inzibati xoronim (bax), təbii xoronim (bax), şəhər xoronimi (bax).

XORONİMİYA – xoronimlərin toplusu, cəmi.

XREMATONİM yun. – praqmatonimin bir növü. Maddi-mədəniyyət əşyalarının xüsusi adları. Həmçinin musiqi alətlərinin, zərgərlik şeylərinin, silahların, daş-qaş və s.-nin xüsusi adı. Məs.: Misri qılınc, “Tıqr” (top), “Qartal” (almaz), “Aynalı” (tüfəng) və s.

XREMATONİMİYA – xrematonimlərin toplusu, cəmi.

XRİSTİAN ADI – xristian dini ilə əlaqədar olan ad: a) pravoslav, b) katolik, c) protestant. Məs.: a) Афанасий, Митрофан; в) Лаврентус, Юстус; с) Даниэль (Даниил), Ева (Эв).

XROMATONİM TƏXƏLLÜS – rəng adlarından götürülmüş təxəllüs. Məs.: Qırmızı saqqal – Hacı İbrahim Qasımov.

XRONOLOJİ VARIANT – qədim zamanlardan indiyədək xüsusi adların formaca dəyişməsi. Məs.: Badkubə – Bakı, Mosullu – Masallı.

XRONONİM yum. – müəyyən ictimai hadisə ilə bağlı tarixi bir dövrün adı. Məs.: Novruz bayramı. İkinci Dünya müharibəsi, Füzuli mərhələsi və s.

XRONONİMİYA – xrononimlərin toplusu, cəmi.

XÜSUSİ ABORİGEN ADLAR – yerli xüsusi adlar.

XÜSUSİ AD (onomastik vahid) – tək-tək əşyaları fərqləndirməyə xidmət edən və bu əşyaların əlamətlərini əks etdirməyən söz və ya birləşmə.

XÜSUSİ ƏCNƏBİ ADLAR – başqa dilə məxsus olan xüsusi adlar. “özgə” ad, yad adlar. Məs.: Anna, Nona, Viktor və s.

XÜSUSİ ƏSATİRİ ADLAR – əsatir və nağıllarda onomastik aləmin hər hansı sahəsinə aid uydurulmuş obyektin adı. Məs.: Prometey, Zümrüd quşu, Tufan div.

XÜSUSİ QƏDİM ADLAR – müəyyən dildə işlənən ən qədim xüsusi ad. Məs.: Uruz, Basat, Domrul və s.

XÜSUSİ MEMORİAL ADLAR – müəyyən səbəbə görə, hər hansı şəxsin xatirəsinə görə verilmiş ad. Məs.: Sankt-Peterburq (Pyotrin adından), Cəlilabad (C.Məmmədquluzadənin adından) və s.

XÜSUSİ SƏCİYYƏLƏNDİRİCİ ADLAR – müəllif tərəfindən yaradılan, adlandırılan obyektin xarakterini açmaq, keyfiyyətlərini, vəzifələrini nəzərə çarpdırmaq, bəzən də şişirtmək üçün istifadə olunan və semantik cəhətdən daxili forması aydın adlar. Məs.: Vergülağa, Nöqtələröv, Qopaqquşu (hər ikisi S.Dağlının əsərində).

XÜSUSİ ŞƏXS ADI – insanları bildirən xüsusi ad. Məs.: İsmayıl, Mirvarid, Nigar və s.

XÜSUSİ TOPONİMİKA – hər bir millətin özünəməxsus toponimik sisteminin spesifik cəhətlərini öyrənən onomastik tədqiqat sahəsi.

İ

İDEONİM yun. – elm, mədəniyyət, bədii ədəbiyyatla bağlı əsərlərin və digər materialların, nəşriyyat, mətbuat və s. adını bildirən onomastik vahid. Məs.: “Gənclik” nəşriyyatı, “Azərbaycan” qəzeti, “Ölülər” dramı və s.

İKİADLI – eyni obyektin, bəzən bir şəxsin rəsmi və qeyri-rəsmi adı. Məs.: Aydın (sənəddə) – Nemo (aralıqda deyilən) və s.

İKİDİLLİ AD bax hibrid ad.

İLK AD – hər hansı şəxsə, obyektə ümumi söz arasında verilmiş ilk ad.

İLKİN TOPONİM – ən qədim və başlanğıc coğrafi ad. Məs.: Bakı şəhəri – “Bakı” kinoteatrı, “Bakı” qəzeti.

İNDİVİDUAL ANTROPONİM – antroponimin bir növü. Bir adamın istənilən xüsusi adı.

İNİSİAL lat. – familiyadan əvvəl və ya sonra işlənən şəxs adı. Məs.: M.F.Axundov, Axundov M.F. və s.

İNİSİAL TƏXƏLLÜS – ad və soyadın (ad və ata adının və ya ad, ata adı və soyadının və s.) ilk hərfləri ilə ifadə olunan təxəllüs. Məs.: A.Ş. – Abdulla Şaiq, Ə.Q.N. – Əliqulu Qəmküsar Nəcəfov və s.

İNKOQNİTONİM TƏXƏLLÜS – əsil adını bildirməmək məqsədi ilə müəllifin təxəllüs kimi istifadə etdiyi uydurma sözlər və adlar. Məs.: Dinsiz, Qanmaz, Dəli, Dəngəsər (bunlar hamısı C. Məmmədquluzadənin təxəllüsü idi).

İNZİBATİ XORONİM – müəyyən sərhədi olan, rəsmi sənədlərdə qəbul olunmuş hər hansı inzibati – ərazi vahidinin, o cümlədən dövlət, respublika, ölkə, vilayət və rayonların xüsusi adı. Məs.: Azərbaycan Respublikası, Göyçay rayonu və s.

K

KALKA AD – bütövlükdə və ya bir hissəsi hərfi tərcümə olunmuş hər hansı alınma xüsusi ad. Məs.: Novaya Zelandiya – Yeni Zelandiya, Yujnaya Koreya – Cənubi Koreya, Çyornoye more – Qara dəniz və s.

KALKA TƏXƏLLÜS – başqa dildən kalka yolu ilə tərcümə olunmuş təxəllüs.

KARTOQRAFİK ONOMASTİKA – 1) toponimik vahidlərin yerləşmə qanunauyğunluqlarını müəyyən etmək üçün toponimik materialların əsas mənbəyi kimi xüsusi və hazır xəritədən istifadə; 2) müvafiq vahidlərin “coğrafiyası”nı öyrənmək üçün xüsusi toponim və antroponimik xəritələr tərtib etmə.

KATERONİM TƏXƏLLÜS bax allonim təxəllüs.

KATOYKONİM yun. – yaşayış yerlərinin adları ilə əhalinin adlandırılması. Məs.: Moskva – moskvalı, Qafqaz – qafqazlı, Qarabağ – qarabağlı və s.

KİNONİM yun. – zoonimin bir növü. İt adı.

KİŞİ ADI – adət-ənənəyə görə qadın adlarından fərqlənən kişilərə verilən ad.

KOLLEKTİV LƏQƏB – bir qrup adama, ailəyə, nəslə; eyni məntəqədə yaşayan etnik qrupa verilən ləqəb. Məs.: Xərquşlar məhəlləsi (küçə), Ətyeməzlər, Keçəllər (məhəlləsi), Allar (kəndi) və s.

KOMONİM yun. – oykonimin bir növü; qəsəbə, kənd adı. Məs.: Nəvai qəsəbəsi, Binəqədi kəndi və s.

KOMONİMİYA – komonimlərin toplusu, cəmi.

KOMPONENT ADLAR (ad elementi) mürəkkəb quruluşlu adı təşkil edən elementlər. Məs.: Sabir + abad, Hacı + Kərim, Əhməd + ağa və s.

KONTAMİNASİYA TƏXƏLLÜS – bir neçə adın birləşməsindən əmələ gələn təxəllüs. Məs.: Rəfibəyli, Rüstəmخانلی, Qaraqaya və s.

KOSMONİM yun. – onunun bir növü. Səma cisimlərinin adları. Məs.: Ay, Günəş, Mars, Qartal bürcü və s.

KOSMONİMİKA – səma cisimləri adlarını öyrənən elm sahəsi.

KOSMONİMİYA – kosmonimlərin toplusu, cəmi.

KOSMOTOPONİM – səma cisimlərinin adı əsasında yaranan toponimlər. Məs.: Günəş, Günəşli, Şəfəq və s.

KOYNONİM TƏXƏLLÜS – bir çox müəllif tərəfindən işlədilən ümumi təxəllüs. Məs.: “Molla Nəsrəddin” – C. Məmmədquluzadənin təxəllüsü, “Mozalan” – Ə. Haqverdiyevin təxəllüsü və s.

KRİPTONİM (gizli ad) yun. – psevdonim vəzifəsində işlədilən inisial və ya gizli ad. Məs.: II Dünya müharibəsi zamanı Moskvanın gizli adı Batus Batusiya olub.

KTEMATONİM bax xrematonim.

KVALİFİKATİV TOPONİM – obyektin müəyyənlişməsi, onun əlamətlərini, keyfiyyət və termin məzmununu daşıyan obyektin özünü bildirən toponim. Məs.: Qırmızı dəniz, Beşbarmaq dağı və s.

KVALİTATİV bax kvalitativ şəxs adı.

KVALİTATİV ŞƏXS ADI – tam yaxud qısaldılmış şəkildə (fərq qoymadan) yaranan hər hansı bir subyektiv məna daşıyan ad; o cümlədən auqmentativ (*bax*), deminutiv (*bax*) və peyorativ (*bax*) şəxs adları.

Q

QADIN ADI – kişi adlarından fərqli olaraq yalnız qadınlara verilən şəxs adları. Məs.: Həcər, Sənubər, Xatirə və s.

QEYRİ-DİNİ ŞƏXS ADI – heç bir din və dini-ənənə ilə bağlı olmayan ad. Məs.: Arzu, Sevinc, Əzizə və s.

QEYRİ-REAL ONİM – uydurma, əfsanəvi xarakterli poetik adlar və soyadlar. Məs.: Kosa, Qodu, Bərbərzadə və s.

QƏRİBƏ AD – leksik-semantik normalarla uyuşmayan onomastik vahidlər. Məs.: Sandıq, Şüşə (şəxs adı), Vəlvələ (kənd adı) və s.

QIZ ADI bax qadın adı.

QIZLIQ FAMILİYASI (soyadı) – qızın ərə gedənə qədərki soyadı.

QODONİM yun. – urbanonimin bir növü. Şəhərdə xətti obyektlərin xüsusi adı, o cümlədən prospekt, küçə, yol, döngə, bulvar, sahil adları. Məs.: Nərimanov prospekti, Vidadi küçəsi, Dənizkənarı Milli Park və s.

QODONİMİYA – qodonimlərin məcmusu, toplusu.

QOŞA AD – antonim söz və birləşmələrindən əmələ gələn ad. Məs.: Sağ Sahil – Sol Sahil, Aşağı Bəhmənli – Yuxarı Bəhmənli və s.

QOŞA FAMILİYA bax qoşa soyad.

QOŞA SOYAD – qoşa xüsusi ad növü. İki soyad – ərlə-arvadın, ata və ananın, həqiqi soyadla təxəllüsün birləşməsi nəticəsində əmələ gələn soyadlar. Məs.: Besyujev – Marlinski, Həmidə Cavanşir – Məmmədquluzadə və s.

QOŞA ŞƏXS ADLARI – hansı prinsip üzrəsə birləşmiş iki ad. Bağlı adların növü. Məs.: Tahir-Tahirə, Mahir-Mahirə, Səid-Səidə və s.

QOŞA TOPONİM – iki bütöv, quruluşca müstəqil, bir-birinə tabe olmayan adlardan düzələn və bütövlükdə hər hansı coğrafi obyektə bildirən toponim. Məs.: Bakı – Abşeron yarımadası, İvanovo – Voznesensk şəhəri, Samur – Dəvəçi kanalı, Amu – Dərya çayı və s.

QRAFİK MÜRƏKKƏB İXTİSAR – yazıda ixtisar edilən və bütöv şəkildə isə deyilən ixtisardır. Məs.: MR – [em-er], Muxtar Respublika, MM – [em-em] (Milli Məclis) və s.

L

LANDŞAFT ETNONİM – landşaft coğrafi termindən yaranan etnonim.

LANDŞAFT TOPONİM – landşaftın istənilən obyektinin (makro, yaxud mikro) adının toponimi.

LEKSEM – onomastik vahidin bütöv forma və məna kəsb edən tərkib hissəsi.
Məs.: Dəmir+çi+lər, Gül+oğlu+lar və s.

LEKSİK MÜRƏKKƏB İXTİSARLAR – yazıldığı kimi tələffüz edilən mürəkkəb ixtisar. Məs.: ATƏT – Avropa Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı; SES – Su Elektrik Stansiyası və s.

LEKSİKA yun. – müəyyən müəllifin bütün əsərlərində və ayrıca bir əsərində işlənən sözlərin və sabit birləşmələrin məcmusu. Məs.: Sabirin leksikası, “Şamo” əsərinin leksikası və s.

LEKSİKOQRAFİK ASPEKT – isimlərin xüsusi onomastik lüğətdə təsviri.

LƏQƏB – şəxsin əsil adına o şəxsin fərdi xüsusiyyətləri, xarici görünüşü, sənəti, peşəsi, yaşadığı ərazi, yaşayış və məişəti, ictimai vəziyyəti, əsil-nəcabəti və s. ilə əlaqədar artırılan köməkçi ad. Məs.: Qoç Koroğlu, Qaçaq Nəbi, Şeytan Səlim və s.

LƏQƏB AD – şəxsin rəsmi adı funksiyasında işlənən və əslində ləqəb olan ad. Məs.: Məşədi, Seyid, Həzrət, Mayor və s.

LƏQƏB ATA ADI – atanın ləqəbindən əmələ gələn, həm müstəqil, həm də ikinci ata kimi işlənən ata adı. Məs.: Koroğlu, Dəmirçioğlu, Giziroğlu, Şahzadə, Abbas və s.

LƏQƏB (AYAMA) TOPONİM – əsası ilə yanaşı mövcud olan coğrafi obyektin qeyri-əsas, qeyri-rəsmi, adətən başqa cür deyilən adı. Məs.: Kaliforniyada “Qızıl ştat”, Floridada “Günəşli ştat” və s.

LƏQƏB-TƏXƏLLÜS SOYADI – ləqəbdən-təxəllüsdən (ayamadan) yaranan soyad.

LƏQƏBİ ŞƏXS ADI – ləqəblərdən əmələ gələn şəxs adları. Məs.: Hacı, Mirzə, Ağalar və s.

LİMNONİM yun. – limnonimlərin toplusu, cəmi.

LİTONİM lat. – sahilboyu obyektlərin (daş, qaya, rif, körfəz və s.) xüsusi adı. Məs.: Ümid burnu (Afrikada), Qız qalası, Qızıl burun və s.

M

MAKROHİDRONİM – iri su obyektinin adı. Məs.: Samur-Dəvəçi kanalı, Şirvan kanalı və s.

MAKROORONİM – böyük, hündür, geniş, dağ, dərə, meşə, səhra, çöl və s. adı. Məs.: Şahdağ, Himalay dağı, Bazardüzü, Muğan düzü və s.

MAKROOYKONİM – iri yaşayış məntəqə adı. Məs.: Bakı, Gəncə və s.

MAKROSİSTEM – bir çox xüsusi sistemlərdən (dialekt, sosial və s.) ibarət onomastik sistem.

MAKROTOPONİM – geniş istifadə dairəsinə malik böyük və məşhur fiziki-coğrafi obyektlərin xüsusi adı. Məs.: Sibir, Sakit okean, Pamir və s.

MAKROTOPONİMİYA – makrotoponimlərin məcmusu, toplusu.

MARKA ADI – bu və ya digər müəssisənin satış üçün istehsal etdiyi məhsulun qanunla müdafiə olunan nişanı. Məs.: “Çayka”, “Mercedes”, “Jiquli” (avtomobil), “Şamxor”, “Ağdam” (içki) və s.

MARSİONİM lat. – Marsdakı hər hansı təbii-fiziki obyektin xüsusi adı. Məs.: Antey kanalı, Tirren dənizi, Yenisey yaylası və s.

MARSİONİMİY – marsionimlərin toplusu, cəmi.

MATRONİM yun. – ana adından törənən ad, ləqəb, ad-san, ata adı, soyad. Məs.: Gülsüm qızı, Xuraman oğlu və s.

MATRONİM TƏXƏLLÜS – ananın adı və qızlıq soyadından əmələ gələn ədəbi фамилия.

MATRONİMİK FAMILİYA bax matronim.

MATRONİMİK SOYAD bax matronim.

MEMORIAL AD (memoriativ, həsr olma ad) – insan, olay (hadisə), yer, az-az təşkilatlar haqqında xatirə olaraq verilən adlar. Məs.: Atatürk mavzoleyi, Nizami məqbərəsi və s.

MERKURIONİM lat. – Merkuridəki hər hansı təbii-fiziki obyektin xüsusi adı. Məs.: Mars dənizi, Pan dənizi, Neptun vadisi və s.

MERKURIONİMİYA – merkurionimlərin toplusu, cəmi.

METAFORİK AD – metaforadan ibarət olan ad. Məs.: Cinlər diyarı (toponim), İldırım, Qartal (şəxs adı), Dovşandodaq Əliş (ləqəb) və s.

METAFORİK MÜBALİĞƏ – əlamət və keyfiyyətin həddən artıq şişirdilməsinə əsaslanan metafora. Məs.: Yusif gözəlliyi, Rüstəm Zal qəhrəmanlığı və s.

METAFORİK ONİMİZASIYA – semantik onimizasiyanın bir növü. Metaforik adların əmələ gəlməsi.

METAFORİK TOPONİM – bənzətmə yolu ilə yaradılmış toponim. Məs.: Göytəpə, Ağtəpə, Qara kilsə və s.

METONİMİK TOPONİM – yaxınlığındakı digər coğrafi obyektin adından alınmış toponim.

MEZOANTROPONİM – orta əsrlərdə yaranmış antroponim.

MEZOHİDRONİM – orta əsrlərdə meydana gəlmiş hidronim.

MEZORONİM – orta əsrlərdə yaranmış oronim.

MEZOOYKONİM – orta əsrlərdə meydana gəlmiş məntəqə adı.

MƏXFİ (GİZLİ) AD bax kriptonim.

MƏNTİQİ ASPEKT – isimlərin adlandırılan obyektə və anlayışla nisbətinin aydınlaşdırılması.

MİFİK TOPONİM bax mifonim, mifotoponim.

MİFOANTROPONİM – əfsanəvi şəxs adı. Məs.: Herakl, Prometey və s.

MİFOFİTONİM – mifik fitonim. Məs.: Cavanlıq alması (“Məlikməmməd” nağlında).

MİFONİM yun. – əfsanəvi, mifoloji ad. Məs.: Təpəgöz, Səməndər quşu, Uçan balıq və s.

MİFOTOPONİM – əfsanəvi toponim, əfsanəvi coğrafi yer adı. Məs.: Eldorado və s.

MİFOZONİM – əfsanəvi zoonim. Məs.: Uçan qurbağa, Qırat, Dürat və s.

MİKROETNONİM – hər hansı millətin yaranmasında iştirak edən qəbilələrin, tayfaların, tirələrin və etnik qrupların adları. Məs.: Ərəbuşağı kəndi, Türkoba kəndi və s.

MİKROHİDRONİM – məhdud dairədə, mikro və elementar areallarda işlənən hidronim. Məs.: Şor kanal və s.

MİKROORONİM – məhdud dairədə, mikro və elementlər areallarda işlənən oronim. Məs.: Göyüzən dağı və s.

MİKROOYKONİM – məhdud dairədə, mikro və elementlər areallarda işlənən oykonimlər adı (küçə, döngə, məhəllə və s.) Məs.: Göyçəlilər məhəlləsi, Seyidlər məhəlləsi və s.

MİKROTOPONİM – təbii-coğrafi obyektin xüsusi adı, bəzən də insan tərəfindən yaradılan, lakin məhdud dairədə istifadə olunan xüsusi ad.

MİKROTOPONİMİYA – mikrotoponimlərin toplusu.

MİKROTOPOSİSTEM – bir neçə elementlər sistemindən ibarət toponimik sistem.

MİQRASIYA ADLARI – verilmiş onomastik sistemə keçmiş (yerini dəyişmiş) istənilən şəxs qrupları.

MODA ADI (şəxsi) – müəyyən dövrdə müəyyən ölkədə, adətən müəyyən kateqoriyalı insanlar arasında qəbul olunmuş adları bildirən şərti termin.

MOTİVLƏŞDİRİLMİŞ AD – adın semantik quruluşu olan, asanlıqla kök-morfemi fərqləndirilə bilən, adlanma səbəbinin müəyyənləşməsi mümkün olan hər hansı xüsusi ad, əsaslandırılmış ad. Məs.: İstisu, Ceyranbatan, Lökbatan və s.

MÜASİR AD – müasir həyatla, dünyagörüşlə, məişətlə bağlı əmələ gələn xüsusi ad.

MÜRƏKKƏB AD – iki və daha artıq sözdən ibarət olan onomastik vahid. Məs.: Məmmədəli, Hüseynqulu, Böyük Köpək bürcü, Kiçik Mərcanlı kəndi və s.

MÜRƏKKƏB İXTİSAR – mürəkkəb addan ibarət söz birləşmələrindəki sözlərin müxtəlif hissələrinin ixtisarı. Məs.: Baksell – Bakı sellular rabitəsi, Azəravtoyol – Azərbaycan avtomobil yolları və s.

MÜŞTƏRƏK ADLAR – həm qız, həm də oğlan, həm toponim, həm hidronim kimi işlənən xüsusi ad. Məs.: Afər, Sədaqət, Qarasu, Lənkəran (yer və çay) və s.

N

NADİR AD – müəyyən zamanda, müəyyən dil kollektivində insanlara son dərəcə nadir hallarda verilən ad.

NADİR FAMILİYA bax nadir soyad.

NADİR SOYAD – verilmiş dil mühitində, verilmiş dövrdə nadir halda rast gəlinən familiya. Məs.: Acalov, Qayıbov, Şıxlinski və s.

NAUTONİM yun. – poreyonimin bir növü. Xüsusi gəmi adı. Məs.: Heydər Əliyev gəmisi, Admiral Naximov gəmisi və s.

NEKRONİM yun. – toponimin bir növü. Qəbiristanlıq adı. Məs.: Fəxri Xiyaban, Şəhidlər Xiyabanı və s.

NEQATONİM TƏXƏLLÜS – müəllifə aid olmayan xüsusiyyət, peşə və məşğuliyyət adı ilə ifadə olunan təxəllüs. Məs.: Bisavad – Üzeyir Hacıbəyli, Qarınqulu – M.Ə.Sabir və s.

NEOANTROPONİM – yeni antroponim.

NEOHİDRONİM – yeni hidronim.

NEOOYKONİM – yeno oykonim.

NEOTOPONİM – yeni toponim.

NEYTRONİM TƏXƏLLÜS – imza kimi heç bir şübhə oyatmayan uydurulmuş ad və soyad. Məs.: Mürşid – Əlağa Vahid, Məşədi Qasım – C.Məmmədquluzadə və s.

NƏVAZİŞLİ AD – uşağın rəsmi şəxsi adının ata, ana, qohum, qardaş, bacı, nənə, baba tərəfindən təhrif olunan forması. Məs.: Zemfira – Zema, Tamara – Toma və s.

NƏZƏRİ ONOMASTİKA – onimik sistemlərin ümumi qanunauyğunluqlarının inkişafı və fəaliyyət göstərməsinə, onimik universalilərin və spesifik propriəl xüsusiyyətlərin üzə çıxmasına istiqamətlənmiş onomastika tədqiqatları.

NOMEN lat. – toponimiyada coğrafi obyekt növü, tipi göstəricisi.

NOMİNASIYA – adlandırma prosesi.

NOMİNASIYA AKTI – 1. xüsusi adların yaranması; 2. xüsusi adlarla adlandırma; istənilən hər hansı obyektin adı, adlandırılması.

NOMİNATOR – adverən, adlandırıcı.

O

OĞLAN ADI bax kişi adı.

OKEANONİM yun. – hər hansı okeanın və ya onun bir hissəsinin xüsusi adı, o cümlədən dəniz, ada, yarımada, çökəklik və s. Məs.; Sakit okean, Xəzər dənizi, Abşeron yarımadası, Mariana çökəkliyi və s.

OMONİM AD – bir-biri ilə omonim olan iki xüsusi ad. Məs.: Cəbrayıl (rayon) – Cəbrayıl (şəhər), Qaragöz (şəxs adı) – Qaragöz (kənd) – Qaragöz (inək adı) və s.

OMONİMLƏŞMƏ – ümumi adın xüsusi ada keçməsi və hər hansı onimin sırasında onun yeni əlamət və formalar almaqla inkişaf etməsi; xüsusiləşmə. Məs.: ərəb – Ərəblər kəndi, sabunçu – Sabunçu qəsəbəsi və s.

ONİM (onoma, xüsusi ad) yun. – müəyyən obyektə başqa obyektlərdən fərqləndirməyə xidmət edən söz və ya söz birləşməsi; həmin obyektin fərqli və oxşar cəhətlərini əks etdirən vasitə. Onimin növləri: antroponim (*bax*), toponim (*bax*), zoonim (*bax*), fitonim (*bax*), ideonim (*bax*), xrematonim (*bax*), astronim (*bax*), kosmonim (*bax*).

ONİMİK AREAL – verilmiş ərazinin onomastik tədqiqatı nəticəsində yaradılmış xüsusi adların təkrarlanan elementlərinin, tiplərinin, modellərinin yayılma sahəsi.

ONİMİK FƏZA – real, fərziyyəyə əsaslanan (hipotetik) və fantastik obyektlərin adlandırılması üçün müəyyən dövrdə müəyyən xalqın dilində işlədilən bütün dərəcələrdən olan xüsusi adlar kompleksi.

ONİMİK FORMANT – sözlərin onimiyaya məxsus olduğunu göstərən onimin affiksəl elementi.

ONİMİK KALKA (ad kalka, kalka olunmuş ad) – hərfi tərcümə yolu ilə (bütünlüklə, ya da hissələr üzrə) alınmış, götürülmüş istənilən xüsusi ad. kalkaolma. Məs.: Ayıdağ – Медведь Qora, İlandağ-Zmey-Qora.

ONİMİK LEKSİKA – onimiyada istifadə olunan sözlərin məcmusu.

ONİMİK MİKROSİSTEM – formalaşmadığına, verilmiş mikrodünyanın təsir etdiyi, adətən hər hansı xüsusi adların regional, bir qayda olaraq bir kənd ərazisində – yerində məşhur olan sistem: yerli dialekt, coğrafi şərait, əhalinin etnik tərkibi, verilmiş ölkənin tarixi hadisələri, əhalinin dünyagörüşü və s.

ONİMİK PROSES – yaranması, yaxud dəyişməsi zamanı xüsusi adların qanunauyğun halda əmələ gələn forması.

ONİMİK SAHƏ – müəyyən dərəcəli onimin daxil olduğu onimik fazanın bir hissəsi.

ONİMİK SİSTEM – onimik model, morfem və formantların müəyyən obrazla daxilən təşkil olunma məcmusu.

ONİMİK SUBSTRAT – etnos zamanı əvvəl gələn onimlərdən müəyyən etnosun, müəyyən ərazidə onimik sistemə daxil olan xaricidilli xüsusi adları (yaxud onların elementləri).

ONİMİK TİP – (adın tipi) – bir onimik model üzrə qurulmuş eyni quruluşlu xüsusi adlar qrupu.

ONİMİK UNİVERSALİLƏR – individuallaşdırılmış (fərdiləşdirilmiş) obyektlərin nominallaşdırılmasının vahid prinsiplərini və ad sistemləri evolyusiyaya

sının vahidliyini göstərən müxtəlif dövr, ərazi ilə dillərin bütün, yaxud əksər xüsusi adları və onimik sistemlərdə müşahidə olunan qanunauyğunluqlar.

ONİMİYA – müəyyən ərazidə, müəyyən dildə, müəyyən dövrdə, müəyyən sənəddə, kitabda, yazıçı əsərlərində işlədilən bütün onimlərin məcmusu.

ONOMA bax onim.

ONOMALOGİYA yun. – dilçiliyin xüsusi adları öyrənən bir şöbəsi.

ONOMALOGİYANIN OBYEKTİ – onomastik tədqiqatda istifadə olunan dil vasitələrinin (xüsusi adların) cəmi.

ONOMALOJİ NƏZƏRİYYƏ bax onomastika nəzəriyyəsi.

ONOMASİOLOGİYA yun. – 1) dilin leksik və ya leksik – frazeoloji imkanları vasitəsilə əşyaları əks etdirən və məfhumları ifadə etməyin qanunlarını, prinsiplərini tədqiq edən semasiologiya şöbəsi; 2) əksətdirmə, adlandırma, advermə haqqında elm.

ONOMAST – onomastika elmi ilə məşğul olan tədqiqatçı, alim.

ONOMASTİK – onomastika ilə əlaqədar, onomastika ilə bağlı olan.

ONOMASTİK ANALOGİYA yun. – onomastik hadisə və xüsusiyyətlərin oxşarlığı.

ONOMASTİK ANKET – onomastik vahidləri toplamaq üçün suallardan ibarət sənət.

ONOMASTİK ATLAS – onomastik vahidləri əhatə edən atlas (xəritə).

ONOMASTİK CƏRGƏ – eyni növ modellər əsasında əmələ gəlmiş onomastik vahidlər.

ONOMASTİK ƏLAQƏ – ata adı, oğul adı və soyad arasında olan əlaqə.

ONOMASTİK HADİSƏ – onomastik anlayışlar sistemində aydınlaşdırılan obyektiv dil hadisəsi

ONOMASTİK HADİSƏLƏR SİSTEMİ – müəyyən əlaqələr, qarşılıqlı münasibətdə olan bütün onomastik hadisələrin cəmi.

ONOMASTİK QANUNLAR – dilçiliyin ümumi qanunlarına əsaslanan, xüsusi ad əmələ gətirən dil qanunauyğunluqları.

ONOMASTİK QRAMMATİKA – xüsusi adların qrammatik üslublarının spesifikasınınin tədqiqi.

ONOMASTİK LEKSİKA – onomastik sözlərin məcmusu cəmi.

ONOMASTİK LÜĞƏT – xüsusi adlar lüğəti.

ONOMASTİK METOD – xüsusi adların tədqiqi üsulu və ya metodu.

ONOMASTİK MƏNBƏ – xüsusi adların tədqiqi prosesində müraciət olunan mənbə.

ONOMASTİK MƏRKƏZ – onomastik leksikanın toplanması və onların tədqiqi ilə məşğul olan elmi mərkəz.

ONOMASTİK MODEL – xüsusi adların struktur mənzərəsi.

ONOMASTİK MORFOLOGİYA – 1. onimlərin morfoloji quruluşunun tədqiqi, qrammatik kateqoriyalarının, o cümlədən cins, kəmiyyət, hallanma tipi, aksentuasiya xarakterli spesifikası; 2. morfoloji kateqoriyaların yekunu və verilmiş onomastiki sahədə onların ifadə üsulları.

ONOMASTİK NƏZƏRİYYƏ – onomastik vahidlərin dilçilik, coğrafi, psixoloji, riyazi, sosioloji və s. cəhətdən araşdırılması nəticəsində meydana gələn qanunauyğunluqların elmi-nəzəri ifadəsi.

ONOMASTİK OMONİMLƏR – onomastikanın müxtəlif sahələrinə, müxtəlif kateqoriyalarına aid olub, eyni cür səslənən xüsusi adlar. Məs.: Araz (ad) – Araz (kinoteatr) – Araz (çay) – Araz (kofe) – “Araz” (qəzet) və s.

ONOMASTİK PROBLEM – xüsusi adların öyrənilməsi problemi.

ONOMASTİK PROQRAM – onomastik materialın toplanması üçün tərtib olunmuş proqram.

ONOMASTİK PROSES – dilin leksikasına daxil olan xüsusi adlar qrupu ilə bağlı mövcud hadisə və qanunauyğunluqlar.

ONOMASTİK SAHƏ – hər bir xalqın onomastikasının müəyyən sahəsi.

ONOMASTİK SEMANTİKA – sözlərin müxtəlif xüsusi ad mənalını bildir-məsi. Məs.: Bakı (şəhər) – Bakı (mehmanxana) – “Bakı” (qəzet) – Bakı (kinoteatr) və s.

ONOMASTİK SİSTEM – müəyyən bir əraziyə, xalqa məxsus xüsusi adların yaranma qanunauyğunluqlarının cəmi.

ONOMASTİK SÖZ – hər hansı yerin, şəxsin, tayfanın, su obyektinin, qəzet və jurnalın, əsərin və s.-nin adını bildirən xüsusi söz.

ONOMASTİK TERMİN – onomastik tədqiqata dair ən çox işlənən söz və ya ifadə.

ONOMASTİK TERMİNLƏR SİSTEMİ – onomastik anlayışları əks etdirən sistem.

ONOMASTİK TERMOLOGİYA – elmi onomastiki terminlərin məcmusu.

ONOMASTİK TƏDQIQAT – onomastikanın öyrənilməsi istiqamətində aparılan tədqiqat.

ONOMASTİK UNİVERSALİLƏR – adlandırma işində insan təfəkkürünün ümumbəşəri səciyyə daşdığını sübut edən və bir çox dillərə xas olan onomastik hadisə.

ONOMASTİK VAHİD – müstəqil mənaya malik olan hər hansı söz və söz birləşməsindən ibarət xüsusi ad.

ONOMASTİKA yun. 1) xüsusi adları öyrənən dilçilik şöbəsi; antroponi-mika; 2) müəyyən dildə olan xüsusi adların məcmusu.

ONOMASTİKA NƏZƏRİYYƏSİ – terminlərlə ifadə olunmuş onomastik anlayışlar sistemi.

ONOMASTİKA TARİXİ – onomastik anlayışların və biliklərin tarixi aspektdə öyrənilməsi.

ONOMASTİKLƏŞMƏ – apelyativ leksik vahidlərin xüsusi adlara çevrilməsi.

ONOMASTİKON yun. – xüsusi adlardan ibarət tərtib olunmuş lüğət.

ONOMATOQRAFİYA yun. – adların qeyd edilməsi, yazılması.

ONOMATOLOGİYA bax onomasiologiya.

ONOMATOPOETİKA bax poetik onomastika.

ONOMOLOQ – xüsusi adların öyrənilməsi ilə məşğul olan tədqiqatçı.

ORNİTONİM TƏXƏLLÜS – quş adlarından düzəldilmiş təxəllüs. Məs.: Bülbül – Murtuza Məmmədov (müğənni), Simurq – Tağı Şahbazi (yazıçı) və s.

OROHİDRONİM – oronimdən törənən hidronim. Məs.: Qoşqar (dağ, çay), Göytəpə (zirvə, tənə, çay) və s.

OROHİDROOYKOMİN – oronimdən düzələn hidronim və oykonim.

OROQRAFİK ORONİM – oroqrafik obyektlərə yaxınlığındakı obyektin adı ilə bağlı yaranan oronim. Məs.: Altuntxta aşırımı, Çətindərə təpəsi və s.

ORONİM yun. – toponimin bir növü. Yer səthinin relyefində hər hansı oroqrafiya obyektinin (mənfi və müsbət quruluşlu) adı. Məs.: Şahdağ, Qafqaz dağları və s.

ORONİMİK HİDRONİM bax orohidronim.

ORONİMİK OYKONİM bax orooykonim.

ORONİMİKA – oronimləri, onların meydana gəlməsi, inkişafı və funksiyasının qanunauyğunluqlarını öyrənən elm sahəsi.

ORONİMİKON – linqvistik və ekstralingvistik izahla tərtib edilmiş oronimlərin siyahısı və ya oronimlər lüğəti.

ORONİMİST – oronimləri tədqiq edən tədqiqatçı.

ORONİMİYA – oronimlərin toplusu, cəmi.

OROORONİM – oronimdən törənən oronimlər. Məs.: Yağlı dərə, Bazar-düzü, Acıdərə və s.

OROYKOHİDRONİM – oronimdən düzələn oykonim və hidronim. Məs.: Buzluq (dağ, çay, kənd), Acıdərə (çay, kənd, dağ) və s.

OROYKONİM – oronimdən əmələ gələn oykonim. Məs.: Zağalı (kənd, dağ zirvəsi); Şonqar (dağ, kənd) və s.

ORTAQ ADLAR bax müştərək adlar.

OTKATOYKONİM – sakin adından əmələ gələn oykonim. Məs.: İmanovlar məhəlləsi, Şəkərbəy kəndi.

OTPATRONİM TOPONİM – verilmiş yerdə yaşayan ata, əcdad adlarının mənşəcə əlaqədar olduğu coğrafi ad (adətən oykonim).

OTTOPONİM ANTROPONİM bax topoantroponim.

OYKODOMONİM yun. – xüsusi binaların adı. Məs.: Ağ ev, Hökumət Evi, Prezident Sarayı, Prezident Administrasiyası və s.

OYKOHİDRONİM bax oykonimik hidronim.

OYKONİM yun. – toponimin bir növü. Hər hansı şəhər və ya kənd tipli yaşayış məntəqəsinin xüsusi adı. Bakı şəhəri, Sumqayıt şəhəri, Yarəhmədli kəndi, Nəvai qəsəbəsi və s.

OYKONİMİK HİDRONİM – yaşayış məntəqələrinin adı əsasında yaranan hidronim. Məs.: Mingəçevir şəhəri – Mingəçevir gölü – Mingəçevir SES və s.

OYKONİMİK ORONİM – bax oykooronim.

OYKONİMİKA – toponimikada oykonimləri, onların meydana gəlməsi qanunauyğunluqlarını, inkişafını və işlənmə xüsusiyyətlərini öyrənən bölmə.

OYKONİMİKON – oykonimlərdən ibarət tərtib olunmuş lüğət və ya siyahı.

OYKONİMİYA – oykonimlərin toplusu, cəmi.

OYKOOROHİDRONİM – oykonimdən düzələn oronim və hidronim. Məs.: Bərguşad (kənd, çay, sıra dağlar) və s.

OYKOORONİM – oykonimdən düzələn oronim. Məs.: Nüzgər (Şəmkir rayonunda dağ), Kürdyurd (Goranboy rayonunda dağ) və s.

P

PALEOANTROPONİM – qədim antroponim.

PALEOHİDRONİM – qədim hidronim.

PALEOORONİM – qədim oronim.

PALEOOYKONİM – qədim oykonim.

PALEOTOPONİM – qədim toponim.

PALEOZOONİM – qədim zoonim.

PARALEL XÜSUSİ ADLAR – öz aralarında bir-biri ilə bağlı olmayan, bir obyektə adlandıran adlar. Məs.: C.Məmmədquluzadə – Molla Nəsrəddin, Şəki – Nuxa, Şəmkir – Şamxor və s.

PARONİM TƏXƏLLÜS – səslənmə cəhətcə müəllifin həqiqi ad və soyadına uyğun gələn təxəllüs. Məs.: Sultan – Sulltanməcid Əfəndiyev, Seyfi – Ələkbər Seyfulla oğlu (artist) və s.

PATRONİM yun. – nəsil adı, ata adı əsasında düzələn xüsusi ad.

PATRONİM SOYAD – patronimdən düzələn soyad (fəmiyyə). Məs.: Salman (ata) – Salman (oğul).

PATRONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin atasının adı, titulu və ya təxəllüsündən əmələ gələn təxəllüs. Məs.: Divanbəyoğlu – Abdulla bəy, Sübhanverdixanov, Emin Sabitoğlu (bəstəkar) və s.

PATRONİM TOPONİM – patronimdən düzələn toponim.

PATRONİMİK TOPONİM – əvvəllər həmin yerdə yaşayan, atanın adı ilə bağlı olaraq əmələ gələn coğrafi ad. Məs.: Yarəhmədli (Cəbrayıl rayonu), Saloğlu (Qazax rayonu) və s.

PAYZONİM TƏXƏLLÜS – gülüş yaratmaq məqsədi ilə istifadə olunan komik təxəllüs. Məs.: “Ağlar güləyən”, “Boynuyoğun” – M.Ə.Sabir, “Lağlağı”, “Cırcırəma” – C.Məmmədquluzadə və s.

PELAQONİM yun. – okeanonimin bir növü. Hər hansı bir dənizin və ya onun hissəsinin xüsusi adı. Məs.: Xəzər dənizi, Baltik dənizi, Fin körfəzi və s.

PELAQONİMİYA – pelaqonimlərin məcmusu, toplusu.

PEREYONİM – nəqliyyat vasitələrinin hər hansı növünün xüsusi adı. Məs.: “Azərbaycan”, “Türkmənistan” (gəmi-bərə), “Soyuz-Apollon” (kosmik gəmi), “Rodina” (təyyarə) və s.

PEYORATİV ŞƏXS ADI – ancaq müəyyən kontekstlə əlaqədar olaraq təhqiramiz, ədəbsiz, alçaldıcı, mənasız ad.

POETİK AD – bədii əsərlərdə işlənən xüsusi ad.

POETİK ANTROPONİM – bədii əsərlərdə işlənən antroponim (tayfa, qəbilə, şəxs adı, soyad, təxəllüs, ləqəb).

POETİK ANTROPONİMİKA – bədii əsərlərdə antroponimlərin üslubi rolunu öyrənən antroponimika bölməsi.

POETİK ERQONİM – bədii əsərlərdə işlədilən erqonim.

POETİK XÜSUSİ AD – bədii ədəbiyyatda, bədii əsərin dilində adlandırılan əlavə, xarakterizə edən üslubi və ideoloji funksiyaya malik olan ad. Məs.: Süsən, at Balaxanım, Məstan pişik, Mindilli və s.

POETİK ONOMASTİKA – xüsusi adların bədii əsərlərdə işlənmə məqamlarını, rolunu, müəyyən ideyaya xidmət etməsini, satirik və yumoristik çalarlarını öyrənən tədqiqat sahəsi.

POETİK TOPONİM – bədii ədəbiyyatda işlənən toponim.

POETİK TOPONİMİKA – bədii əsərlərdə işlənən toponimləri, onların yaranması və istifadə olunması xüsusiyyətlərini öyrənən toponimika şöbəsi.

POETİK ZONİM – bədii əsərlərdə işlənən və buradan yayılan zoonim. Məs.: Siçan bəy, Tık-tık xanım, Tülkü lələ və s.

POLİNDROMİK ANTROPONİM – soldan sağa və sağdan sola eyni səs tərkibində və eyni mənaya malik olan antroponim. Məs.: Ağa → Ağa, Əzizə → Əzizə və s.

POLİONOMİYA yun. – çoxadlıq (çox adı olan).

POLİSONİM yun. – oykonimin bir növü. Şəhər adı.

POLİTONİM yun. – bir sıra atributların, emblemlərin, dövlət simvollarının, o cümlədən gerblərin, nişanların, bayraqların, himnlərin xüsusi adı.

POREYONİM yun. – hər hansı növ nəqliyyat vasitəsinin xüsusi adı. Məs.: “Ford”, “Mercedes”, “Zil” və s.

POSESSİV TOPONİM – hər hansı obyektin onun sahibinə məxsus olmasını göstərən toponim. Məs.: Şirvanşahlar sarayı, Qız qalası, Bəhmənli kəndi və s.

POTAMONİM yun. – hidronimin bir növü; çay adı. Məs.: Kür, Araz, Ob və s.

PRAQMATONİM yun. – növ, marka, əmtəə, mal nişanı bildirən xüsusi adlar. Məs.: “Mədrəsə”, “Ağdam” (çaxır növü), “Bakı” (siqaret), “Jiquli”, “Volqa” (maşın markaları) və s.

PRENONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin təkcə adından ibarət imza. Məs.: Elçin – Elçin Əfəndiyev, Qabil – Qabil İmamverdiyev, Anar – Anar Rzayev və s.

PROKSONİM TƏXƏLLÜS – müəllifə yaxın olan şəxslərin (ər, arvad, oğul, qız və s.) adlarından olan təxəllüs. Məs.: Hüseyn Cavid – Turan Cavid və s.

PSEVDOANDRONİM yun. – qadınların özlərinə psevdonim (bax) seçdikləri kişi adı və soyadı.

PSEVDOĞİNİM – psevdonimin bir növü. Kişinin özünə qadın adı və soyadı seçməsi.

PSEVDONİM yun. – antroponimin bir növü; ictimai xadimlərin, yazıçıların və başqalarının müəyyən məqsədlərlə özlərinə seçdikləri əlavə, sonrakı ad. Məs.: İsa Hüseynov (Muğanna).

PSEVDONİM KALKA – başqa dildən tərcümə yolu ilə düzələn ad və ya soyad.

R

REAL ANTROPONİM – həyatda mövcud olan antroponim.

REAL ONİM – real obyektin, varlığın adını daşıyan xüsusi ad.

REGIONAL ONOMASTİKA – müəyyən ərazi, yerli onomastik yarım sistemlərlə əlaqədar olan onomastik tədqiqatlar istiqaməti; adətən belə tədqiqatlar onomastik fəzanın sahələrindən birinə aid olur; toponimlərə, antroponimlərə, astronimlərə (bunlar nadir hallarda kompleks halda olurlar); onların məqsədi – məlum ərazidə adaların spesifikasiyasını və o ərazidəki adların (yaxud ad tiplərinin) qonşu, hətta uzaq ərazilərlə əlaqəsini üzə çıxarmaqdır. Regional onomastik tədqiqatlar onimik arealların və onimlərin müxtəlif tiplərinin qurulması üçün material verir.

REGIONİM – linqvistik, tarixi, coğrafi, etnoqrafik və s. əsaslarda verilmiş onomastiki öyrənilmə üçün tədqiqatçıların seçdiyi regionun xüsusi adı. Məs.: Şimali Azərbaycan, Aran rayonlar.

REPREZENTATİV ANTROPONİM – müəyyən qrup qohumların tipik nümayəndəsi haqqında ümumiləşməni ifadə edən ad. Məs.: “Əsəd” azərbaycanlı adı, “Olya” rus adı, “Məhdimqulu” türkmən adı.

RƏQƏM TƏXƏLLÜS – müəllifin adının yerinə rəqəmlərin işlədilməsi.

Məs.: Üç, İki, Bir nəfər – Ü.Hacıbəyli, Bir alim – M.Ə.Sabir və s.

RƏSMİ FAMILİYA bax rəsmi soyad.

RƏSMİ XÜSUSİ AD – hər hansı sənədlə rəsmi istifadə üçün qəbul olunmuş ad.

RƏSMİ SOYAD – rəsmi olaraq şəxsiyyət vəsiqəsinə, pasporta yazılmış soyad.

S

SADƏ SÖZ – bir kökdən ibarət olan sadə xüsusi leksik vahid. Məs.: Azad, Anar (şəxs adı), Xərçəng, Buğa (kosmonim) və s.

SAHİLBOYU TOPONİM – dənizdə və sahilə təbii və ya insan əli ilə yaradılmış hər hansı obyektin xüsusi adı. Məs.: Ələt burnu, Neft daşları, Səngəçal burnu və s.

SAYLI XÜSUSİ AD – tərkibində say və ya say əsası olan hər hansı xüsusi ad. Məs.: Altıağac (toponim), Beşbarmaq (oronim), Yüzbaşı (antroponim) və s.

SEÇMƏ LƏQQƏB – şəxsin xüsusi ləyaqət və ya xidmətlərini nümayiş etdirmək məqsədilə verilən və ya adlandırılan, şəxsin istək və arzusunu əks etdirən ləqəb. Məs.: Həkimi – Loğman və s.

SELENONİM yun. – astrotoponimin bir növü. Ayın səthindəki hər hansı təbii obyektin xüsusi adı. Məs.: Kurçatov krateri, Armstronq krateri, Fırtına okeanı və s.

SELENONİMİKA – astronimin bir növü. Selenonimləri öyrənən sahə.

SELENONİMİYA – selenonimlərin toplusu, cəmi.

SEMANTİKA – onomastik vahidin tərkib hissəsinin daşdığı mənə.

SƏCİYYƏLƏNDİRİCİ TƏXƏLLÜS – müəllifi bu və ya digər cəhətdən xarakterizə edən təxəllüs. Məs.: Doktor Nərimanov, Kapitan M.F.Axundov və s.

SİQNİFİKATİV AD – verilmiş dilin verilmiş dövrdə apelyativ leksika tərkibində heç bir semantik uyğunluğu olmayan ad.

SİNXRONİK ONOMASTİKA METODU – onomastik faktların miqdarının, onomastikanın inkişaf və dəyişmə meylinin hesaba alınmasından ibarət tədqiqat metodu.

SOYAD bax familiya.

SPELEONİM yun. – yeraltı toponim: yerin altında təbii şəkildə meydana gələn mağara, uçurum, yeraltı yol, yeraltı çay və s. kimi varlıqların xüsusi adı. Məs.: Azıx mağarası, Raymond uçurumu, Padirak çayı.

SPELEONİMİYA – speleonimlərin toplusu, cəmi.

STANDARTLAŞDIRILMIŞ AD – rəsmi xüsusi ad.

STANDARTLAŞDIRILMIŞ TOPONİM – ölkə daxilində və beynəlxalq praktikada qəbul olunmuş rəsmi sənədlərdəki toponimin tövsiyə edilən “nümunəvi” forması.

STİQMONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin adının yerində sual-?, nida-!, bir neçə nöqtə-..., nömrə-№, və s.-nin işlədilməsi.

STRATONİM lat. – geoloji formasiyanın xüsusi adı; horizont.

SUBSTANTİVLƏŞMƏ – hər hansı bir nitq hissəsinə məxsus sözün ismin əlamət və xüsusiyyətlərini qəbul edərək xüsusi ismə keçməsi. Məs.: a) rəng bildirən sözlərdən: Sarı, Qara; b) digər sözlərdən əmələ gələn: Gözəl, Əvəz və s.

SUBSTRAT lat. – toponimik sistemdə qədim və ölü etnik qrupların dili ilə bağlı xüsusi təbəqə. Məs.: Əlik, Hövsan, Gürgah və s.

SUBSTRAT TOPONİM – müəyyən ərazidə əvvəlcədən yaşayan xalqın toponimiyasında həmin ərazidə yaşayan başqa xalqın toponimik sistemində daxil olan əcnəbi toponim.

SÜLALƏ ŞƏXS ADI – bu və ya digər sülalənin nümayəndələri tərəfindən öz başçılarının adını əbədləşdirmək məqsədi ilə ənənəvi şəkildə təkrarlanan eyni ad.

SÜNİ AD – süni yolla yaradılan hər hansı xüsusi ad. Məs.: Danabaş kəndi, İtboğan kəndi, Hacıxanım, Siçan bəy, Tülkü lələ və s.

SÜNİ FAMILİYA – düşünülmüş, dəyişdirilmiş, nəsə ötürülməyən familiya.

SÜNİ SOYAD bax süni familiya.

Ş

ŞƏHƏR XORONİMİ – şəhər, rayon ərazisinin, eyni zamanda məhəllə, park, qəbiristanlıqların xüsusi adı. Məs.: İçərişəhər, Şirvanşahlar sarayı, Şəhidlər xiyabanı və s.

ŞƏXS ADI – fərdi antroponim növü. 1) insan anadan olarkən ona verilən əsas, rəsmi ad. Məs.: Səlim, Aydın, Rəhman, Xatirə, Sevinc, Sona və s.; 2) xüsusi şəxs adının qeyri-rəsmi forması. Məs.: Fəridə – Fira, Elmira – Ema və s. aزیşlənən şəxs adı (*bax*), çoxişlənən şəxs adı (*bax*), ailəvi şəxsi adı (*bax*), dini şəxsi adı (*bax*), qeyri-dini şəxs adı (*bax*), demunitiv şəxs adı (*bax*), əlavə şəxs adı (*bax*), əlaqədar şəxs adları (*bax*), ənənəvi şəxs adı (*bax*), yeni şəxs adı (*bax*), ləqəbi şəxs adı (*bax*), peyorativ şəxs adı (*bax*), cüt şəxs adları (*bax*), sülalə şəxs adı (*bax*), teofor şəxs adı (*bax*), təqvimi şəxs adı (*bax*), fitofor şəxs adları (*bax*).

T

TAX-TAC ADI – insana ənənə üzrə, bəzən bu adı daşıyan hansısa hörmətli insanın şərəfinə, yaxud ailənin yaşca böyük üzvlərinin şərəfinə verilən ad.

TAM AD – ixtisar olmayan adın forması.

TAM MÜRƏKKƏB İXTİSAR – ixtisar olunan sözlərin ilk səslərindən ibarət ixtisar. Məs.: RİH, ÜİKTS və s.

TARİXİ ONOMASTİKA METODU – onomastik hadisənin və ya prosesin dövrlər üzrə təsdiq edilməsi, ilk dövrlərdən başlanmış tədricən inkişafın bütün proseslərinin, formaların ardıcıl dəyişilməsinin izlənilməsi.

TAUTONİM yun. – mifologiyada şəxsi ad və ata adının əsasının təkrar olunmasında qurulmuş ad.

TAVTOLOJİ XÜSUSİ AD – eyni məna bildirən iki leksik vahidin birləşməsindən düzələn xüsusi ad. Məs.: Çayrud (rud- farsca “çay” deməkdir), Eynşteyn (Ştein almanca “daş” deməkdir).

TEOANTROPONİM – ilahilik və əsatirlə bağlı şəxs adı. Məs.: Allahverdi, Xudaverdi, Ocaqverdi və s.

TEOFOR ŞƏXS ADI – tərkibində allah sözü və “allah” mənalı morfemlər olan şəxs adı. Məs.: Allahyar, Allahqulu, Xudayar və s.

TEONİM yun. – əsatiri ad, allah adları və s. Məs.: Zevs, Afina, Əhriman və s.

TEONİMİKA – onomastikanın teonimləri öyrənən sahəsi.

TEONİMİYA – teonimlərin toplusu, cəmi.

TERMİN lat. – elmin, texnikanın, incəsənətin anlayışlarını, təbiət və cəmiyyətdə baş verən hadisələri, istehsal proseslərini bir-birindən fərqləndirmək üçün onlara verilən səciyyəvi ad.

TERMINOLOJİ LÜĞƏT – elmin, texnikanın, incəsənətin müxtəlif sahəsinə məxsus terminləri ehtiva edən lüğət.

TERRONİM lat. – toponimin bir növü. Quruda olan coğrafi obyekt adları.

TEZLIKLİ FAMILİYA (SOYAD) – verilmiş dil mühitində tez-tez rast gəlinən familiya (soyad).

TƏBİƏT XRONİMİ – xronimin bir növü. Hər hansı bir sahənin, regionun təbiət landşaftının xüsusi adı. Məs.: Muğan düzü, Mil düzü, Kür-Araz ovalığı və s.

TƏBİİ AD – hər hansı bir tarixi dövrdə müvafiq onomastik dil qanunauyğunluq əsasında təbii olaraq yaranmış xüsusi ad. Məs.: Qapanlı, Qayalı, Günəşli və s.

TƏBİİ XORONİM – hər hansı təbii – landşaft ərazinin xüsusi adı. Məs.: Xəzəryanı, Qaraqum çölləri (səhrası), Mil düzü və s.

TƏHLİL – dildə olan həm ümumi, həm də xüsusi adların şərh edilməsi.

TƏXƏLLÜS – antroponimin bir növü. Hər hansı bir şəxsin ictimai həyatında mövcud olan həqiqi adı ilə yanaşı və ya onun yerində işlətdiyi düşünülmüş adı. Məs.: Abbas Səhhət, Abdulla Şaiq, Məmməd Səid Ordubadi və s.

TƏQVİMİ ŞƏXS ADI – islam dinini qəbul etmiş xalqların dini adət-ənənəsinə görə mərasim və bayramların adları ilə əlaqədar yaranan şəxs adları. Məs.: Rəcəb, Şəban, Ramazan, Qurban, Novruz, Oruc və s.

TƏSVİRİ ONOMALOGİYA – onomastik vahidləri sinxronik planda öyrənən şöbə.

TƏSVİRİ (DESKRİPTİV) ONOMASTİKA METODU – öyrənilən qrupun, ərazi və yazılı abidənin onomastik materiallarının bütün xüsusiyyətlərinin ardıcıl təsviri.

TƏSVİRİ TOPONİM – relyefi, təbii şəraiti, iqlimi, flora və faunasını özündə əks etdirən toponim. Məs.: Göydərə (Kəlbəcər), Çəmənli, Çuxurməhlə (Ağdam) və s.

TƏSVİRİ TOPONİMİKA – coğrafi adlar lüğətinin tərtibi, toponimlərin transkripsiyası, transformasiyası, onların bir dildən başqa dilə çevrilməsi və s. məsələlərlə məşğul olan onomastik tədqiqat sahəsi.

TƏTBİQİ ONOMALOGİYA – onomalogiyanın müxtəlif istiqamətlərindən biri.

TİPOLOJİ ONOMASTİKA METODU – müxtəlif dillərdə oxşar onomastik hadisələri elmi şəkildə təsnif etmək üçün bu hadisələrin müəyyənləşdirilməsi və müqayisə edilməsi.

TİTLONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin avtonimi yerində işlədilməsi peşəsi, titulu, rütbəsi və s. ilə əlaqədar olan təxəllüs. Məs.: Molla Vəli Vidadi, Molla Pənah Vaqif, Aşıq Alı və s.

TİTUL lat. – mövqeyinə və xidmətlərinə görə dövlət tərəfindən adamlara verilən fəxri ad. Məs.: Milli Qəhrəman, Əməkdar artist, Xalq şairi və s.

TOPOANTROPONİM – hər hansı toponimdən yaranan antroponim. Məs.: Araz, Şirvan (şəxs adı), Nizami Gəncəvi (ləqəb), Novruz Gəncəli (təxəllüs).

TOPOETNONİM – toponimdən əmələ gələn etnonim.

TOPOFORMANT – toponimlərin yaranmasında iştirak edən şəkilçi. Qazan+çı, Söyüd+lü, Çaxır+lı, Smolen+sk, İvan+ov və s.

TOPOHİDRONİM – yer adları əsasında əmələ gələn hidronim. Məs.: Astara çayı, Lənkəran çayı, Lökbatan gölü, Lənkəran çayı və s.

TOPOİZOQLAS (toponimik izoqlaz) – toponimik xəritə (bax) üzərində çəkilmiş bu və ya digər toponimik hadisəsinin yayıldığı ərazini göstərən xətt.

TOPONİM yun. (coğrafi ad, coğrafi adların məcmuyunu) – onimin bir növü. Hər hansı coğrafi obyektə (şəhər, kənd, qəsəbə, el, oba, qitə, çay, dağ, dərə, təpə, düz, göl, ölkə, keçid, nohur, bulaq və s.), o cümlədən hidronim, oykonim, oronim, speleonim, xoronim, urbanonim, dromonim, aqroonim, drimonim, insulonim, nekronimləri əhatə edən xüsusi ad.

TOPONİM CƏRGƏ bax toponim sıra.

TOPONİM ETİMOLOGİYA bax etimologiya.

TOPONİM ƏSAS – toponim leksemin formantsız hissəsi.

TOPONİM FƏZASI – onimik fəzanın növü.

TOPONİM FORMANT bax topoformant.

TOPONİM KALKA bax onimik kalka.

TOPONİM LEKSEM (TOPOLEKSEM) – toponimlərin yaranmasında iştirak edən söz.

TOPONİM LEKSİKA – onimik leksikanın bir növü (*bax*).

TOPONİM – “LƏQƏB” – coğrafi obyektin əsas, rəsmi adından əlavə qeyri-rəsmi adı. Məs.: Şərqi qapısı (Azərbaycan), Odlar yurdu (ölkəsi) (Azərbaycan), Gənclər şəhəri (Sumqayıt), Gündoğar ölkə (Yaponiya) və s.

TOPONİM MODEL (TOPOMODEL) – verilmiş toponimin, yaxud toponimlər qrupunun sözəmələgətirmə üsulu.

TOPONİM PROSES – onimik prosesin bir növü.

TOPONİM SAHƏ – onimik sahənin növü.

TOPONİM SIRA (CƏRGƏ) – formal əlamət görə birləşmiş toponimlər qrupu.

TOPONİM SÖZƏMƏLƏGƏLMƏSİ – verilmiş regionun toponimiyasına xas olan modellər üzrə verilmiş dilin sözəmələgətirmə vasitələrinin köməyi ilə toponimlərin yaranması.

TOPONİM “SPEKTR” lat. – verilmiş ərazi adlarının, onların dil mənşəyinin fərqli baxımından, nöqtəyi-nəzərindən bütün kompleksi.

TOPONİM STRATİQRAFİYA – verilmiş ərazidə coğrafi adlar kompleksinin tarixi təbəqələşməsinin və qarşılıqlı məkani münasibətlərinin ardıcılığı.

TOPONİM ŞƏKİLÇİ bax topoformant.

TOPONİMİK – toponimika və toponimlərlə əlaqədar (bağlı) olan.

TOPONİMİK ANKET – şəhər və kəndlərdə, yaxud arxivlərdə toponimiyaya aid materialların toplanması üçün tərtib olunmuş şifahi və yazılı suallar.

TOPONİMİK AREAL – bu və ya digər toponimlərin yayılma sahəsi.

TOPONİMİK ATLAS – müəyyən bir ərazidə müxtəlif toponimik hadisələrin yayılmasını göstərən toponimik xəritələrin sistemli toplusu.

TOPONİMİK DETERMİNATİV – yerli coğrafi terminlər.

TOPONİMİK ƏSASLANDIRMA – tədqiqatçının verilmiş apelyativ leksemlə, etimologiyalaşdırdığı əsasla müqayisə edilən adla coğrafi obyektin reallığı, mümkünlüyü ehtimalı.

TOPONİMİK XƏRİTƏ – ayrıca götürülmüş toponimin, onun müəyyən elementinin, bir qrup toponimi, toponimik hadisənin yayılmasını, dinamik inkişafını və ictimai hadisələrlə əlaqəsini göstərən tematik xəritə.

TOPONİMİK İZOQLAZ bax topoizoqlaz.

TOPONİMİK KÖK – hər hansı toponimik leksemin şəkilçilərini atdıqdan sonra qalan hissəsi. Məs.: Xan-lıq (kənd), Qubad-lı (şəhər, rayon) və s.

TOPONİMİK LANDŞAFT – müəyyən bir ərazinin toponimik mənzərəsi.

TOPONİMİK LÜĞƏT – toponimlərdən ibarət tərtib olunmuş sözlük.

TOPONİMİK PROSES – dildə ümumi sözlərin xüsusi yer adlarına keçməsi prosesi. Məs.: qızılca – Qızılca (kənd), çadır – Çadır (şəhərcik).

TOPONİMİK REGION – toponimik (bir qayda olaraq qabaqcada) və qeyri-toponimik göstəricilər əsasında seçilmiş tədqiqat ərazisi.

TOPONİMİK SİSTEM – müəyyən əraziyə, regiona məxsus toponimlərin elmi cəhətdən təhlili, qruplaşdırılması, cəmi, toplusu, təsnif olunması nəticəsində alınan sistem.

TOPONİMİK SPEKTR – müəyyən ərazidə müxtəlif dillər əsasında yaranan coğrafi adlar təbəqəsi.

TOPONİMİK SUBSTRAT – tədqiq olunan dövrdə həmin ərazidə yaşayan xalqın toponimikasıdan yoxa çıxmış element (dil elementi).

TOPONİMİK TERMİNLƏR – elmi toponimik terminlərin məcmusu.

TOPONİMİK TƏDQIQAT – onomastik tədqiqatın toponimləri öyrənən sahəsi.

TOPONİMİK TRANSKRİPSİYA – bir dilə məxsus toponimin başqa dilin əlifbası əsasında yazıya köçürülməsi. Məs.: Şəki – Şeki, Qazax – Kazax və s.

TOPONİMİKA – 1) onomastikanın bir növü. Onomastikanın toponimləri və onların əmələ gəlmə qanunauyğunluqlarını, inkişafını, funksiyasını öyrənən şöbəsi; coğrafi adları tədqiq edən leksikologiya şöbəsi. 2) müəyyən əraziyə məxsus coğrafi adların məcmusu.

TOPONİMİKON – 1. toponimlərin lüğəti, yaxud siyahısı; 2. coğrafi adların repertuarı.

TOPONİMİST – toponimiya ilə məşğul olan tədqiqatçı.

TOPONİMİYA – toponimlərin cəmi, toplusu.

TOPONİMİZASİYA (APELYATİV) – onimizasiya növü. Adın ümumi toponimə keçməsi və onun onimlərin bu sırasında gələcək təşəkkülü və inkişafı.

TOPONİMLƏRİN MİKROSİSTEMİ – adətən verilmiş ərazini əhatə edən mikroobyektlərin adlarıyla məhdudlaşır, ancaq əgər verilmiş ərazidədirsə, iri obyektlərin adlarına da aid ola bilər.

TOPONİMLƏŞMƏ – ümumi adların toponimə çevrilməsi.

TOPOZONİM – hər hansı bir toponimdən əmələ gələn zoonim. Məs.: Mazandaran çaqqalı, Qarabağ atı, Həmədan eşşəyi və s.

TRANSANTROPONİMİZASİYA – transonimizasiyanın bir növü. Bir növ antroponimin başqa növ antroponimə keçməsi. Məs.: Tahir –Tahirə, Mahir – Mahirə (ad), Murad (ad) – Muradov (soyad), Əli (ad) – Əliyev (soyad) və s.

TRANSONİMİZASİYA lat. – bir növ onimin başqa növ onimə keçməsi. Məs.: Ağdərə (dağ) – Ağdərə (rayon) – Ağdərə (çay) və s.

TRANSTOPONİMİZASİYA – transonimizasiyanın bir növü. Bir növ toponimin başqa növ toponimə keçməsi. Məs.: Panama (şəhər) – Panama (kanal) – Panama (ada) və s.

U

URBANONİM lat. – toponimin bir növü. Hər hansı şəhərdaxili topoqrafik obyektlərin xüsusi adları. Məs.: Xaqani küçəsi, Hökumət Evi, Nərimanov prospekti.

URBANONİMİKA – toponimlərin urbanonimləri öyrənən sahəsi.

URBANONİMİYA – urbanonimlərin toplusu, cəmişi.

URBANONİMLƏŞMƏ – apelyativlərin urbanonimə çevrilməsi.

UŞAQ ADI – yeni doğulmuş uşaqlara verilmiş ad.

Ü

ÜÇADLILIQ – verilmiş zaman və sosisiumun insanı rəsmi olaraq hər birinin öz nominativ funksiyası olan üç adla adlandırmaq ənənəsi.

ÜMUMİ AD – eyni cinsli əşya və hadisələrin adlarını bildirən ümumi söz. Məs.: qoyun-xırdabuynuzlu, inək-iribuynuzlu və s.

ÜMUMİ TOPONİMİKA – ayrı-ayrı regionların topononimik sistemini ümumiləşdirən, bütöv bir ərazinin, ölkənin toponimik mənzərəsini verən onomastik tədqiqat sahəsi.

ÜMUMİ ZONİM – eynicinsli heyvan adlarını bildirən və zooloji leksikaya məxsus apelyativ söz.

V

VARIANT – eyni dil vahidlərinin müxtəlif şəkillərdə işlənməsi.

VARIANT ADLAR – Adların formasının və ya onların quruluş elementlərinin (fonemlərin, morfemlərin, leksemlərin) müxtəlif linqvistik şəraitdə dəyişməsi. Adın müxtəlif variantları vardır: adın rəsmi və məişət variantları (*bax*), adın ədəbi və dialekt variantı (*bax*), adın transkripsiya variantları (*bax*), adın üslubi variantları (*bax*), adın fonetik variantı (*bax*), xronoloji variant (*bax*).

VENUSONİM lat. – astrotononimin bir növü. Venerada hər hansı bir təbii – fiziki obyektin xüsusi adı.

VOKATİV – antroponimlərdə işlədilən çağırış, müraciət forması. Məs.: Əziz dayı! Əsgər əmi! Zalxa xala və s.

Y

YALANÇI ETNONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin həqiqi milliyyətini gizlədən imza. Məs.: Ukraynalı – Tağı Şahbazi, Makedonski – Qulam Məmmədli və s.

YALANÇI FRENONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin xarakteri haqqında qeyri-dəqiq məlumat verən təxəllüs. Məs.: Allahpərəst, Babı – C.Məmmədquluzadə, Acıdil – Əli Nəzmi və s.

YALANÇI İNİSIAL TƏXƏLLÜS – müəllifin həqiqi ad və soyadının yox, başqa bir şəxsin ad və soyadının baş hərfləri ilə ifadə olunan imzası (inisial təxəllüs kimi).

YALANÇI KOYNONİM TƏXƏLLÜS – müəllifin öz əsərini bir neçə şəxs adında imza etməsi.

YALANÇI TİTLONİM TƏXƏLLÜS – əsərin müəllifə aid olmayan titul, vəzifə, peşə, məşğuliyyət və s. adla imzalanması. Məs.: Qoca bəy – M.Ə.Sabir, Dərviş şah – N.B.Vəzirov.

YARIMÇIQ MÜRƏKKƏB İXTİSAR – 1) birinci sözün ilk hissəsi ilə ikinci sözün kökünün birləşməsi. Məs.: Pedtexnikum – Pedaqoji texnikum; 2) ixtisar zamanı tərkibində bir və ya bir neçə üzvün atılması ilə düzələn mürəkkəb ixtisar. Məs.: Azərnəşr – Azərbaycan nəşriyyatı, Azneftqaz – Azərbaycan Neft və Qaz idarəsi.

YENİ AD – yeni quruluşla, cəmiyyətin yeni inkişafı ilə əlaqədar yaranan adlar. Məs.: Keçmiş SSRİ dövründə inqilabla bağlı İnkilab (şəxs adı), Stalinqrad (şəhər adı) və s.

YENİ ŞƏXS ADI – dəbdə olan ən müasir ad.

YER ADI – ölkə, şəhər, qitə və s.-ni bildirən xüsusi ad. Məs.: Afrika qitəsi, Bakı və s.

Z

ZOOANTROPONİM – zoonimlərdən əmələ gələn antroponim. Məs.: Göyərçin, Ceyran, Şahin, Aslan, Tərən və s.

ZOOFOR AD – heyvan, quş adlarından əmələ gələn hər hansı xüsusi ad. Bunun iki növü var: 1) zoohidronim (bax); 2) zooantroponim (bax).

ZOOHİDRONİM – heyvan adlarından əmələ gələn hidronimlər. Məs.: Ceyranbatan (göl), Maralgöl, Lökbatan və s.

ZOOLOJİ LEKSİKA – heyvan adlarından ibarət söz qrupu. Məs.: şir, pələng, qoyun, inək və s.

ZOONİM yun. – onimin bir növü. Ev heyvanlarının və quşların adı. Məs.: Şahbaz, Qırat (at), Toplan, Bozdar (it), Maral (inək), Məstan (pişik) və s.

ZOONİM TƏXƏLLÜS – heyvan adları ilə ifadə olunan təxəllüs. Məs.: Zəli – C.Məmmədquluzadə, Aslan – Əzim Əzimzadə və s.

ZOONİMİK – zoonimika ilə əlaqədar, zoonimika ilə bağlı olan.

ZOONİMİK ORONİM bax zoooronim.

ZOONİMİKA – heyvan və quş adları ilə məşğul olan və onları öyrənən elm sahəsi.

ZOONİMİKON – zoonimlərin siyahısı.

ZOONİMİYA (zoonimlər) – heyvan və quş adlarının toplusu, cəmi.

ZOOORONİM – heyvan və quş adlarından yaranan oronim. Məs.: Qaranquş (Ordubad rayonunda dağ), Şonqar (Qobustanda dağ), Göyərçin təpəsi, Quşçu kəndi və s.

ZOOOYKONİM – zoonimlərdən törənən oykonim. Məs.: Köyük (Keyik), Soxulcan və s.

ZOOTOPONİM – heyvan adlarından əmələ gələn toponim. Məs.: Tülküdəresi, Atölən yer və s.